

Mari Myllyharju

Ministeriöiden avoimien verkkojulkaisujen löydettävyys

Tiedon tuottajasta tiedonhakijaan

Opinnäytetyö

Syksy 2019

SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalvelualan tutkinto-ohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK, Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Tradenomi (AMK), kirjasto- ja tietopalvelualan tutkinto-ohjelma

Tekijä: Myllyharju, Mari

Työn nimi: Ministeriöiden avoimien verkkojulkaisujen löydettävyys: Tiedon tuottajasta tiedonhakijaan

Ohjaaja: Haasio, Ari

Vuosi: 2019

Sivumäärä: 65

Liitteiden lukumäärä: 5

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, kenelle ministeriöiden avoimet verkkojulkaisut on tehty ja miten ne saataisiin kattavammin kaikkien tiedontarvitsijoiden löydettäviksi. Tutkimusongelmaan haettiin vastauksia kysymyksillä, miten avointa julkaisemista voitaisiin edistää ministeriöissä ja mitä esteitä sille on. Tutkimuksessa selvitettiin myös, mitä haasteita ministeriöiden avoimet verkkojulkaisut aiheuttavat ammattikorkeakoulun kirjaston kokoelmatyölle. Lisäksi kartoitettiin, miten paljon Laurean ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjastotietokannoissa on kuvailtuna ministeriön julkaisuja. Tarkoituksena oli nostaa esiin tietoisuutta avoimien verkkojulkaisujen tuomista ongelmista ja löytää kehittämissideoita niiden ratkaisemiseksi.

Opinnäytetyön tutkimusote oli kvalitatiivinen ja tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua yksilö- ja ryhmähaastatteluinä, benchmarkingia ja asiantuntijahaastattelua. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin aineistolähteistä sisällönanalyysia.

Tutkimuksessa selvisi, että ministeriöiden avoimien verkkojulkaisujen löydettävyyttä pidettiin yleisesti huonona, ellei tiedä julkaisun nimeä tarkalleen. Tunnetuimpana julkaisijana ministeriöistä pidettiin sosiaali- ja terveysministeriötä. Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valton julkaisujen metatietojen mahdollista haravointia pidettiin tärkeänä Melindaan tai Finnaan, jotta kirjastojen kokoelmatyö helpottuisi. Samalla se lisäisi ministeriöiden avoimien sarjajulkaisujen löydettävyyttä ja käytettävyyttä.

Keskeisimmäksi avoimen julkaisemisen kehittämiskohteeksi tutkimuksessa nousi sähköisen julkaisuformaatin käyttöönotto ministeriöiden julkaisuissa.

Avainsanat: julkaisuarkistot, verkkojulkaiseminen, open access, metadata, kirjastot, kokoelmatyö, kirjastotietokannat

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Library and Information Services

Author: Myllyharju, Mari

Title of thesis: Accessibility of the ministries' open publications: From knowledge producer to information seeker

Supervisor: Haasio, Ari

Year: 2019

Number of pages: 65

Number of appendices: 5

The aim of my thesis was to find out for whom the open online publications of the Finnish ministries were made and how they can be made more comprehensively accessible to all information users. Answers were sought to the research problem by exploring how open publishing could be promoted at the ministries and what obstacles exist. Another aim was to find out what challenges the open publications of the ministries pose to collection management at the Library of the University of Applied Sciences. Moreover, the study surveyed how many publications of the ministries have been described in the library databases of Laurea and Seinäjoki University of Applied Sciences. The aim was to raise awareness of problems with open online publications and to find suggestions for improvement to solve them.

The research approach of the thesis was qualitative, and the research method used was semi-structured interviews in the form of individual and group interviews, benchmarking, and expert interviews. The data analysis method was data-based content analysis.

The study found that the accessibility of the open online publications of the ministries was generally considered poor, unless the title of the publication was known precisely. The most well-known publisher among the ministries was the Ministry of Social Affairs and Health. The Institutional Repository Valto's metadata of publication data transferred to Melinda or Finna was considered important for facilitating library collection management. At the same time, it would increase the attractiveness and usability of the open series publications of the ministries.

The introduction of an electronic publishing format for open publications of the ministries was one of the main targets for improvement.

Keywords: institutional repositories, online publishing, open access, metadata, libraries, collection management, library databases

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluettelo.....	6
Käytetyt termit ja lyhenteet.....	7
1 JOHDANTO.....	10
2 TUTKIMUSKOHTTEEN ESITTELY.....	12
2.1 Valtioneuvosto ja ministeriöt.....	12
2.2 Ministeriöiden julkaisusarjojen julkaisujen yhteinen julkaisuprosessi.....	12
2.3 Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto ja verkkokirjakauppa.....	13
2.4 Seinäjoen ammattikorkeakoulun ja Laurean kirjastot.....	17
3 TUTKIMUSKOHTTEEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	18
3.1 Avoimet verkkojulkaisut ja metatiedot.....	18
3.2 Julkaisuarkistot.....	20
3.3 Tiedonhankinnan ongelmat.....	22
3.3.1 Tiedonhakutaidot.....	22
3.3.2 Freundin tiedonhankintamalli (CMoss).....	23
3.4 Vaikuttavuus.....	25
4 TUTKIMUSASETELMA JA -MENETELMÄ.....	26
4.1 Tutkimusongelma ja -kysymykset.....	26
4.2 Kvalitatiivinen tutkimus.....	27
4.3 Tutkimusmenetelmät.....	28
4.4 Aineistolähteinen sisällönanalyysi.....	30
4.5 Luotettavuusmenetelmät ja oma luotettavuusarviointi.....	31
5 TULOKSET.....	33
5.1 Tutkimuksen tulokset.....	33
5.2 Haastateltavien taustat.....	34
5.3 Kohderyhmät ja markkinointi.....	34
5.4 Julkaisuarkisto ja metatiedot.....	36
5.5 Löydettävyys, käytettävyys ja houkuttelevuus.....	37

5.6 Kirjaston kokoelmatyö ja avoimet julkaisut.....	39
5.7 Kehittäminen	42
5.8 Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisutuotanto.....	44
6 TULOKSIEN TULKINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	48
6.1 Ministeriöiden julkaisujen kohderyhmät ja markkinointi.....	48
6.2 Kirjaston kokoelmatyö ja tiedonhankinta	50
6.3 Verkkajulkaisujen metatiedot	52
6.4 Kehittäminen	54
6.5 Julkaisuarkistojen kehityskohteet.....	55
7 POHDINTA	57
LÄHTEET	59
LIITTEET	65

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuva 1. Valtioneuvosto julkaisuarkisto Valton etusivu	16
Kuvio 1. Lähteiden valinnan kontekstuaalinen malli	23
Taulukko 1. Tilastot ministeriöiden julkaisujen osalta 11/18–10/19 TOP 3	14
Taulukko 2. Ministeriöiden julkaisut e-kirjoina ja painettuina julkaisuina SeAMK:n ja Laurean Finnassa	41
Taulukko 3. Tilastot THL:n julkaisujen osalta 11/18–10/19 TOP 3.....	46

Käytetyt termit ja lyhenteet

CMoSS	Contextual model of source selection. Lähteiden valinnan kontekstuaalinen malli.
Fennica	Suomen kansallisbibliografia, suomalaisen julkaisutuotannon tietokanta
Finna	Suomen museoiden, arkistojen ja kirjastojen yhteinen hakupalvelu
ISBN-tunnus	International Standard Book Number. ISBN on kirjojen kansainvälinen standarditunnus, jonka avulla jokainen kirja on yksilöitävissä.
JUHO	Julkishallinnon ontologia
Julkaisuarkisto	Tieteellisten julkaisujen tallentamiseen ja avoimeen verkkojulkaisemiseen soveltuva tekninen järjestelmä ja sen ympärille rakennetut palvelut.
KDK	Kansallinen digitaalinen kirjasto
LIBRIS	Ruotsin kansalliskirjaston kansallinen hakupalvelu, joka tarjoaa tietoa siskäläisten yliopisto- ja tutkimuskirjastojen sekä noin kahdenkymmenen julkisen kirjaston aineistojen viitetiedot.
LVM	Liikenne- ja viestintäministeriö
Melinda	Kansallinen metatietovaranto kirjastoille. Kirjastot kuvailevat aineistonsa yhteiseen tietovarantoon, josta tietoja voidaan myös hyödyntää. Tietojen keskittäminen säästää työtä ja kustannuksia kirjastoissa sekä mahdollistaa asiakkaiden paremman palvelemisen.

Metadatasuositus	Kansalliskirjaston metadatasuositus on tehty suomalaisiin julkaisuarkistoihin tallennettavalle tekstiaineistolle. Suosituksen taustalla on Dublin Core -standardi, joka on kansainvälinen formaatti elektronisen resurssien kuvailuun.
Metatieto	Kuvaa tietoresurssin kontekstia, sisältöä tai rakennetta sekä ohjaa ja dokumentoi sen käsittelyä ja hallintaa.
MMM	Maa- ja metsätalousministeriö
OKM	Opetus- ja kulttuuriministeriö
OM	Oikeusministeriö
ORCID	Kansainvälinen tutkijatunniste, joka antaa tutkijalle pysyvän ja yksilöivän digitaalisen tunnisteeseen.
PAS	Pitkäaikaissäilytys tarjoaa digitaalisen informaation luotettavaa säilyttämistä kymmenistä satoihin vuosiin.
PLM	Puolustusministeriö
Portlet	Portaalisovelma, jota käytetään tietyn sisältöosan esittämiseen.
SeAMK	Seinäjoen ammattikorkeakoulu
SM	Sisäministeriö
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö
THL	Terveystieteiden tutkimuskeskus
UM	Ulkoministeriö
URN-tunniste	Verkkajulkaisun ainutkertainen ja pysyvä tunniste.
VM	Valtiovarainministeriö

VNK

Valtioneuvoston kanslia

YM

Ympäristöministeriö

1 JOHDANTO

Digitaalisessa maailmassa tiedon tuottajat julkaisevat tietoa yhä enemmän. Osa näistä aineistoista tallennetaan julkaisuarkistoihin ja osa jää pelkästään tiedon tuottajan omille verkkosivuille. Avoin julkaiseminen on tuonut monia etuja tiedonetsijälle, mutta se on tuonut myös haasteita. Avoin tieteellinen julkaisu on avoimesti saatavilla, kun se on tasapuolisesti kaikkien luettavissa maksuttomasti ja esteettömästi Internetistä (Avoin tiede ja tutkimus 2014, 12). Haasteena voidaan pitää materiaalin löydettävyyttä. Miten avoimet verkkojulkaisut löytyvät ilmestyessään ja miten hyvin ne löytyvät vuosien kuluttua? Organisaatioiden avoimet verkkojulkaisut ovat muuttaneet paljon myös kirjastojen kokoelmatyötä.

Avointen verkkojulkaisujen löytyminen vaatii tiedonhakijalta kekseliäisyyttä ja monipuolisia tiedonhakutaitoja. Pelkästään se, että julkaisu löytyy julkaisuarkistosta, ei vielä takaa aineiston löydettävyyttä. Avoimia julkaisuarkistoja ei vielä tunneta riittävästi. Tiedonetsijän täytyy miettiä, mistä tietokannasta, julkaisuarkistosta tai organisaation verkkosivuilta tietoa kannattaa hakea. Jos julkaisun metatiedot eli kuvailutiedot eivät ole kunnossa, on sen löytyminen vaikeampaa. Laadukkaat ja standardien mukaiset kuvailutiedot auttavat julkaisuja ja tiedontarvitsijoita kohtaamaan.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, kenelle ministeriöiden avoimet verkkojulkaisut on tehty ja miten ne saataisiin kattavammin kaikkien tiedontarvitsijoiden löydettäväksi. Samalla kartoitettiin ministeriöiden julkaisujen käytettävyyttä, houkuttelevuutta ja tunnettavuutta. Tutkimuksessa etsittiin ongelmakohtia, joita avoimien verkkojulkaisujen rajallinen näkyvyys, kuvailu tai muu sellainen voi aiheuttaa ammattikorkeakoulun kirjaston kokoelmatyössä. Tutkimuksessa selvitettiin myös, miten avointa julkaisemista voitaisiin edistää ministeriöissä. Tutkimuksen tavoitteena oli löytää kehittämisideoita siihen, miten ministeriöiden avoimet verkkojulkaisut saataisiin kattavammin tiedontarvitsijoiden käyttöön, ja pohtia ratkaisuja muihin tutkimuksessa ilmenneisiin ongelmiin. Tämä tutkimus kohdistuu ainoastaan ministeriöiden avoimiin verkkojulkaisuihin eli ministeriöiden julkaisusarjoissa ilmestyneisiin julkaisuihin ja muihin julkaisusarjojen ulkopuolella ilmestyneisiin verkkojulkaisuihin.

Vinkin tutkimukseni aiheeksi sain Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjastosta. Omasta työtaustastani johtuen rajasin työn koskemaan ministeriöiden verkkojulkaisuja ja julkaisuarkisto Valtoa. Toisena näkökulmana oli ammattikorkeakoulujen kirjastojen kokoelmatyö. Aihe on tärkeä, koska painetusta maailmasta siirtyminen digitaaliseen toimintaympäristöön on tuonut merkittäviä muutoksia kirjastojen kokoelmatyölle ja tiedonhankinnan opetukseen. Aihetta ei ole tutkittu organisaatioiden avoimien verkkojulkaisujen osalta aiemmin. Opinnäytetyöni tuo lisää tietoa ja kehittämisvälineitä avoimien julkaisujen näkyvyyden parantamiseksi. Tämän tutkimuksen ongelmat koskevat kaikkia niitä tiedon tuottajia, joilla on julkaisuarkistoja, ja niiden sisältöjä haluttaisiin paremmin näkyviin.

Julkaisuarkistoja on tutkittu Suomessa ja niistä on tehty opinnäytteitä: Miia Hakanen (2018) on tutkinut tutkijoiden asenteita Open Access -julkaisemista kohtaan ja tutkijoiden kokemuksia avoimen tutkimuksen näkyvyydestä ja vaikuttavuudesta, Riikka Leppä (2017) on selvittänyt pro gradussaan suomalaisten korkeakoulujen julkaisuarkistojen tehtäviä nyt ja tulevaisuudessa ja Annukka Ruotsalainen (2016) on pro gradussaan kartoittanut julkaisuarkistojen opinnäytetöiden metadatan laatua.

2 TUTKIMUSKOHTTEEN ESITTELY

2.1 Valtioneuvosto ja ministeriöt

Valtioneuvostolla voidaan tarkoittaa pääministerin ja ministereiden muodostamaa yleistä hallintovaltaa käyttävää toimielintä eli Suomen hallitusta. Valtioneuvostolla tarkoitetaan myös valtioneuvoston yleisistunnosta ja ministeriöistä koostuvaa hallitus- ja hallintoasioiden päätöksentekuelintä. (Valtioneuvoston toiminta, [viitattu 4.9.2019].)

Vuonna 2019 valtioneuvostossa on 12 ministeriötä. Vuonna 2018 ministeriöissä oli töissä yhteensä noin 4800 henkilöä (Valtion raportointipalvelu Netra, [viitattu 9.9.2019]). Ministeriöt vastaavat omien toimialojensa asioiden valmistelusta ja hallinnon asianmukaisesta toiminnasta valtioneuvostolle. Ministeriöt ovat

- valtioneuvoston kanslia (VNK)
- ulkoministeriö (UM)
- oikeusministeriö (OM)
- sisäministeriö (SM)
- puolustusministeriö (PLM)
- valtiovarainministeriö (VM)
- opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM)
- maa- ja metsätalousministeriö (MMM)
- liikenne- ja viestintäministeriö (LVM)
- työ- ja elinkeinoministeriö (TEM)
- sosiaali- ja terveysministeriö (STM)
- ympäristöministeriö (YM). (Valtioneuvoston toiminta, [viitattu 4.9.2019].)

2.2 Ministeriöiden julkaisusarjojen julkaisujen yhteinen julkaisuprosessi

Ministeriöiden yhteinen julkaisutuotanto koottiin ministeriöistä valtioneuvoston kanslian (jatkossa: VNK) valtioneuvoston hallintoyksikön tietotuki- ja julkaisuyksikköön

1.3.2015 (A 12.2.2015/134). Ministeriöiden julkaisusarjoissa ilmestyvät julkaisut tehdään keskitetysti julkaisutuotantotiimissä. Erillisjulkaisut ja muut graafiset tuotteet ministeriöt, pl. VNK hoitavat itse. VNK:lle julkaisutuotantotiimi tekee tarpeen mukaan myös muuta graafista suunnittelua ja painotuotteita. (Julkaisutuotantopalvelut 3.9.2019.) Julkaisutuotantotiimissä työskentelee yhteensä 10 julkaisusuunnittelijaa ja yksi julkaisukoordinaattori.

Julkaisutuotantotiimi tekee julkaisusarjojen julkaisujen ulkoasusuunnittelun ja taiton. Julkaisuissa käytetään valtioneuvoston julkaisupohjia. Käytössä olevat ohjelmat ovat InDesing, InCopy, Word ja eBook. Julkaisutuotantotiimi hallinnoi toistaiseksi ISBN-, ISSN- ja julkaisusarjojen järjestysnumeroiden hallintaa. Myös kuvailulehtien käännösten ja julkaisujen painatuksen tilaaminen kuuluvat julkaisutuotantotiimin tehtäviin. (Julkaisutuotantopalvelut 3.9.2019.)

Ministeriöiden sisällöntuottajat eli julkaisujen sisällön kirjoittajat tilaavat sarjajulkaisun sähköisen palvelukanava Virkun kautta julkaisutuotantotiimiltä. Virkun linkki ja kaikki ohjeet julkaisujen tekoprosessiin löytyvät valtioneuvoston yhteisen intranetin sivuilta. Julkaisutuotantotiimi tarjoaa ohjeita sisällöntuottajille teksti- ja videomuodossa.

2.3 Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto ja verkkokirjakauppa

Valtioneuvoston sähköiset julkaisut arkistoidaan valtioneuvoston yhteiseen julkaisuarkisto Valtoon. Valton sähköisen verkkopalvelun alustan tarjoaa Kansalliskirjasto. Käyttäjä voi valita suomen-, ruotsin- tai englanninkielisen käyttöliittymän. (Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto 21.8.2018.) Vuonna 2018 ministeriöiden sarjajulkaisuja ilmestyi 525 nimekettä (Valtioneuvoston kanslian tilinpäätös 2018, 43). Julkaisut saavat Valtossa pysyväisosoitteet eli URN-tunnisteet ja ne siirtyvät palvelun kautta pysyvään sähköiseen säilytykseen KDK-PAS -palveluun. Valton kautta julkaisut ovat avoimesti ja maksuttomasti verkossa saatavilla. (Valtioneuvoston julkaisutuotannon yhtenäistämistä ja mahdollista kokoamista selvittävän työryhmän loppuraportti, [viitattu 27.9.2019], 6.)

Valto otettiin käyttöön vuonna 2016 (Ilva 2017). Verkkopalvelusta löytyy kattavasti vuoden 2016 alusta alkaen ministeriöiden julkaisusarjoissa ilmestyneet julkaisut. Ministeriöt ovat vieneet sinne julkaisuja myös takautuvasti. Ministeriöillä on myös mahdollisuus viedä Valtoon muita kuin julkaisusarjoihin kuuluvia julkaisujaan. Julkaisut nousevat esiin portletin avulla niiden ministeriöiden verkkosivuilla, jotka ovat mukana yhteisessä julkaisualustassa. (Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto 21.8.2018.)

Valton tilastotyökalu (Simplestats) näyttää julkaisujen latausmäärät (taulukko 1). Viidan (2019) mukaan tilastotyökalu laskee ainoastaan PDF-latauksia, eivätkä latausmäärät ole riippuvaisia siitä, mitä kautta käyttäjä menee PDF-tiedostoon.

Taulukko 1. Tilastot ministeriöiden julkaisujen osalta 11/18–10/19 TOP 3 (Valto, [viitattu 23.10.2019]).

Julkaisun nimi	Latausmäärä
The basic income experiment 2017–2018 in Finland. Preliminary results	28222
Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma 6.6.2019. Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta	21178
Ohje lapsen elatusavun suuruuden arvioimiseksi	16658

Ministeriöiden verkkojulkaisuista kolme eniten ladattua julkaisua, ajalla marraskuu 2018 – lokakuu 2019, ovat sosiaali- ja terveysministeriön Suomen perustukikokeilusta kertova tutkimus ”The basic income experiment 2017–2018 in Finland”, jonka latauskertoja on 28222. Toisena tulee 21178 latausmäärällä ”Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma 6.6.2019”, joka on valtioneuvoston julkaisu. Kolmantena 16658 latausmäärällä on oikeusministeriön ”Ohje lapsen elatusavun suuruuden arvioimiseksi”. (Taulukko 1.)

Valtioneuvoston oma verkkokirjakauppa myy kaikkien ministeriöiden julkaisusarjassa ilmestyviä julkaisuja painetussa muodossa (Valtioneuvoston verkkokirjakauppa 6.3.2018). Julkaisuarkisto Valtoista ja kunkin julkaisun verkkosivulta on linkitys verkkokauppaan ja mahdollisuus tilata julkaisu painettuna halutun julkaisun esittelysivulta (Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto, [viitattu 4.9.2019]).

VALTIONEUVOSTO
STATSBÄDET

Suomi Svenska English

VALTO
VALTIONEUVOSTON JULKAISUARKISTO

Haku Hae

Valto etusivu

Valtioneuvoston yhteinen julkaisuarkisto Valto

Valto sisältää ministeriöiden julkaisusarjoissa ilmestyvät julkaisut PDF-muodossa vuoden 2016 alusta alkaen sekä osittain myös tätä vanhempia julkaisuja.
Julkaisuja voi hakea esimerkiksi julkaisun nimen, tekijän tai asiasanojen mukaan.
Valto on vapaasti käytettävissä. Julkaisuihin saa viitata edellyttäen, että lähde mainitaan.
Julkaisut ovat ostettavissa painettuna osoitteessa vnljulkaisumyynti.fi

Julkaisut ministeriöittäin

- Liikenne- ja viestintäministeriö [1082]
- Maa- ja metsätalousministeriö [410]
- Oikeusministeriö [1215]
- Opetus- ja kulttuuriministeriö [1134]
- Puolustusministeriö [27]
- Sisäministeriö [405]
- Sosiaali- ja terveysministeriö [5211]
- Työ- ja elinkeinoministeriö [757]
- Ulkoministeriö [12]
- Valtioneuvoston kanslia [550]
- Valtioneuvosto [59]
- Valtiovaraministeriö [248]
- Ympäristöministeriö [812]

Uusimmat julkaisut

Kannustimet tuottavat tulosta. Sylvia-hankekokonaisuuden vaikuttavuuden arviointi
Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu : 2019:56 (työ- ja elinkeinoministeriö, 25.10.2019)

Työpoliittinen aikakauskirja 3/2019
Työpoliittinen aikakauskirja : 3/2019 (Työ- ja elinkeinoministeriö, 24.10.2019)

Mot hållbar finländsk matkultur. Anvisningar för att införa principer i praktiken
Statsrådets kanslis publikationer : 21 (valtioneuvoston kanslia, 24.10.2019)

Sustainable Finnish Food Culture. Tips for making it happen
Publications of the Prime Minister's Office : 22 (valtioneuvoston kanslia, 24.10.2019)

Guide for planning the regional and local implementation of the Finnish Roma integration strategy (MAARO-plan)
Publications of the Ministry of Social Affairs and Health : 2019:26 (sosiaali- ja terveysministeriö, 23.10.2019)

[Näytä lisää](#)

SELAA JULKAISUJA

Nimekkeet
Tekijät
Julkaisujan mukaan
Viimeksi lisätyt
Asiasanat

AINEISTOJEN TALLENNUS

Kirjautu sisään
Rekisteröidy

LÖYDÄ

Asiasana

- opetusministeriö (664)
- tutkimus (515)
- terveydenhuolto (447)
- sosiaali- ja terveysministeriö (417)
- tasa-arvo (382)
- työelämä (347)
- koulutus (332)
- sosiaali- ja terveydenhuolto (329)
- tutkimustoiminta (313)
- palvelut (308)

[... Näytä lisää](#)

Julkaissvuosi

- 2010 - 2019 (4995)
- 2000 - 2009 (4382)
- 1990 - 1999 (1538)
- 1980 - 1989 (861)
- 1970 - 1979 (122)

SYÖTTEET

- RSS 1.0
- RSS 2.0
- Atom

Kuva 1. Valto – valtioneuvoston julkaisuarkiston etusivu (Valtioneuvoston kanslia, [viitattu 4.9.2019]).

2.4 Seinäjoen ammattikorkeakoulun ja Laurean kirjastot

Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjasto sijaitsee Kampustalossa Seinäjoella. (Aukiolot ja yhteystiedot, [viitattu 27.9.2019]). Kirjaston ensisijaisia asiakasryhmiä ovat Seinäjoen ammattikorkeakoulun ja yliopistokeskuksen opiskelijat ja henkilökunta. Kirjasto on avoin myös muille käyttäjille. Kirjaston hankintapolitiikassa otetaan huomioon kirjaston ensisijaiset asiakkaat ja heidän tiedontarpeet. Hankinnoissa suositaan sähköisiä aineistoja. Kirjaston monialainen aineisto on haettavissa SeAMK-Finna-verkkopalvelulla. (Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjaston kokoelmapolitiikka 5.12.2018.) Vuonna 2018 kirjastossa työskenteli 14 henkilöä. Tiedonhankinnan opetusta annettiin kirjastossa vuonna 2018 yhteensä 576 tuntia. (Tunnusluvut, [viitattu 27.9.2019].)

Laurea-kirjasto sijaitsee kuudella eri kampuksella: Hyvinkäällä, Espoon Leppävaarassa ja Otaniemessä, Lohjalla, Porvoossa ja Vantaan Tikkurilassa. Henkilökuntaa kirjastoissa on yhteensä 15,5 htv. (Kirjastojen yhteystiedot ja aukioloajat, [viitattu 28.9.2019].) Kirjasto on avoin kaikille. Kolmen eri ammattikorkeakoulukirjaston (Haaga-Helia, Laurea ja Metropolia) kirjastotietokanta on yhteinen, ja kirjastojen asiakkaat voivat lainata aineistoja samalla kirjastokortilla. Kirjaston aineisto on haettavissa Laurea-Finna-verkkopalvelulla. (Lainaus ja palvelut, [viitattu 28.9.2019].) Laurean kirjastoissa tiedonhankinnan opetusta annettiin vuonna 2018 yhteensä 221 tuntia (Tieteellisten kirjastojen tilastotietokanta, [viitattu 17.10.2019]).

Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjasto valikoitui tutkimuskohteeksi, koska tutkijana itse opiskelen Seinäjoen ammattikorkeakoulussa. Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjasto antoi myös vihjeen aiheesta. Laurean ammattikorkeakoulun kirjastoa pyysin tutkimukseen mukaan, koska yhdessä Seinäjoen ammattikorkeakoulun kanssa ne edustavat monialaisuutta. Molemmissa ammattikorkeakouluissa on laajasti tarjolla tutkintolinjoja.

3 TUTKIMUSKOHTTEEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Avoimet verkkojulkaisut ja metatiedot

Tiedon avoin saatavuus, open access, tarkoittaa kaikille vapaasti saatavilla olevaa julkaistua aineistoa internetissä. Avoin tieteellinen tieto pitää sisällään tieteellisten julkaisujen lisäksi monografioita, tietoaaineistoja (erilaiset datapankit) tai opetusaineistoa. (Kettunen 2007, 3.) Opetus- ja kulttuuriministeriön Avoin tiede -hanke on määritellyt avoimen julkaisemisen näin:

Tutkimusjulkaisujen (artikkelien, raporttien, monografioiden) open access -julkaisemisella tarkoitetaan yksikertaisimmillaan julkaisun saattamista tietoverkkoon ja oikeutta lukea, kopioida, tulostaa ja linkittää kokonaisia tieteellisiä julkaisuja (Avoin tiede ja tutkimus 2014, 12).

Tieteellisten seuran valtuuskunta (TSV) vastaa Suomessa avoimen tieteen koordinaatiosta. Toimintaa rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö. Tieteellisten seuran valtuuskunta on jaotellut avoimen tieteen seuraaviin osa-alueisiin

- tutkimusjulkaisujen avoin saatavuus
- tutkimusaineistojen avoin saatavuus
- oppimisen avoimuus
- avoin toimintakulttuuri. (Avoin tiede, [viitattu 8.9.2019].)

Tämä opinnäytetyö kohdistuu ainoastaan ministeriöiden tuottamiin avoimiin verkkojulkaisuihin eli niiden julkaisusarjoissa ilmestyneisiin teoksiin ja muihin julkaisusarjojen ulkopuolella ilmestyneisiin verkkojulkaisuihin.

Avoimien verkkojulkaisujen löydettävyyden kannalta on tärkeää, että julkaisuilla on laadukkaat metatiedot, joilla sisältö on kuvailtu. Hypénin, Piukkulan ja Saartin (2018, 5) mukaan kuvailutiedoilla voidaan luoda tietokantoja, kertoa julkaisujen sisällöistä ja auttaa käyttäjää löytämään julkaisu. Puutteelliset ja virheelliset metatiedot tuovat ongelmia sekä tiedonhakijoille että kirjastoammattilaisille (Bascones & Staniforth 2018, 3). Julkaisun metatieto voi olla kuvailevaa, hallinnollista tai rakenteellista. Ku-

vaileva metatieto kuvaa aineiston sisältöä, luonnetta ja fyysisiä ominaisuuksia. Hallinnollisella metatiedolla määritellään aineistojen saatavuutta, käyttöoikeuksia ja teknisiä käyttöehtoja. Aineiston rakenteella voidaan vaikuttaa mm. osien järjestykseen, ja tätä kutsutaan rakenteelliseksi metatiedoksi. (Hypén ym. 2018, 6.)

Kuvailutyötä ohjaavat monet ohjeet, standardit ja käytännöt (Kuvailustandardiryhmä 2018). Metatietojen rooli on ymmärretty kirjastoissa kokoelmien painottuessa yhä enemmän e-aineistoihin. Sen sijaan metatietojen käyttöä ei aina ole hallittu riittävän hyvin. Kirjastoissa ei aina ole osattu pitää metatietoja e-aineiston löydettävyyden kannalta välttämättömänä asiana, vaikka niiden merkitys on ymmärretty. E-aineistojen metatiedot tulevat usein suoraan aineistojen toimittajilta. Kirjastot ovat luottaneet aineistotoimittajien lupauksiin aineiston saatavuudessa ja löydettävyydessä. Samaan aikaan kirjastoissa on vähennetty omien kirjastoammattilaisten tekemää kuvailu- ja metatietotyötä. (Bascones & Staniforth 2018, 1–2.) Metatietoa tuottavat yhä useammin myös muut kuin sisällönkuvailun ammattilaiset: toimittajat, tutkijat, lukijat ja tiedonhakijat. Tämän vuoksi onkin tärkeää, että kuvailuvälineet, toimintatavat ja ohjeistukset ovat yhtenevät. Metatietojen käytäntöjen tulee olla kansainvälisiä, ja metatietojen täytyy linkittyä myös kansainvälisiin tietovarantoihin. (Niininen, Nykyri & Suominen 2017, 43–44.)

Kuvailustandardiryhmä (2018) peräänkuuluttaa

- enemmän yhteistyötä metatiedontuotantoon
- uusia tuotantotapoja
- metatiedon avointa jakamista.

Suurten digitaalisten dokumenttimäärien aineistoja ja sisältöjä ei voida enää hallita perinteisellä tavalla (Kuvailustandardiryhmä 2018). Verkkojulkaisujen tiedonhaun ongelmaksi ovat nousseet mm. hakutulosten sisältöjen laatu ja paikkansapitävyys sekä manipulointi. Tietoyhteiskunnassa panostetaan ohjelmistojen ja laitetekniikan kehittämiseen, mutta samaan aikaan pitäisi panostaa myös sisältöjen löydettävyyteen. Aineistojen sisältöihin liittyvä kuvailu- ja tallennustyö tulisikin nostaa yhtä tärkeäksi infrastruktuurin rakentamisen kanssa. (Hypén ym. 2018, 6.) Tietojärjestelmäympäristön tulisi vastata digitaalisen aineiston tarpeita. Ympäristössä täytyy

voida hallita erityyppisiä aineistoja, niiden käyttöä ja kansainvälistä verkostoitumista. (Muhonen & Saarti 2016, 8.)

3.2 Julkaisuarkistot

Ilvan (2017) mukaan lähes kaikilla korkeakouluilla ja useilla muilla organisaatioilla sekä tieteellisillä seuroilla on käytössään julkaisuarkisto. Osa julkaisuarkistoista on useamman organisaation yhteisiä. Osalla organisaatioista on oma julkaisuarkistoinstanssi, missä organisaatio ylläpitää itsenäisesti omaa palveluaan. Kansalliskirjasto tarjoaa maksullista keskitettyä infrastruktuuria, joka onkin monilla organisaatioilla käytössä. (Ilva 2017.) Kansalliskirjaston tarjoaman alustan kautta toimii tällä hetkellä kymmenen eri julkaisuarkistoa (Julkaisuarkistopalvelut, [viitattu 24.8.2019]).

Julkaisuarkistoihin tallennetaan monenlaista aineistoa kuten tieteellisiä artikkeleita, opinnäytetöitä, organisaatioiden raportteja ja sarjajulkaisuja. Myös kulttuuriperintöaineistojen ja tutkimusdatan tallennuspaikaksi julkaisuarkisto soveltuu hyvin. Julkaisuarkisto soveltuukin digitaalisten aineistojen hallinnan työvälineeksi. Yksi suurimmista julkaisuarkistoista on Theseus, joka sisältää yli satatuhatta ammattikorkeakoulujen opinnäytetyötä ja julkaisua. (Ilva 2017.) Vuonna 2016 valtioneuvoston kansliassa otettiin käyttöön valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto, joka sisältää valtioneuvoston ja 12 ministeriön sarjajulkaisut PDF-muodossa vuodesta 2016 alkaen (Valtioneuvoston yhteinen julkaisuarkisto Valto, [viitattu 4.9.2019]).

Julkaisuarkistoista on mahdollista haravoida niihin tallennettujen aineistojen kuvailutietoja muihin hakupalveluihin, esimerkiksi Finnaan. Haravointi perustuu OAI-PMH (Open Archives Initiative – Protocol for Metadata Harvesting), OAI-ORE (Open Archives Initiative Object Reuse and Exchange) ja ResourceSync -protokolliin. (Ilva 2017.) Julkaisuarkistossa, kuten Valtossa ja Theseuksessa, on käytössä Dublin Core -formaatti, joka on kehitetty digitaalisten aineistojen kuvailua varten (Dublin Core, [viitattu 28.9.2019]).

Kansalliskirjastossa osana Tieteen avoin julkaiseminen -projektia (Tajua) julkaistiin vuonna 2017 suositus julkaisuarkistojen metatiedoille. Metadatasuosituksen tavoitteena on saada aineistojen kuvailu yhdenmukaisemmaksi julkaisuarkistoissa niin, että tiedonhaku, löydettävyys ja metatietojen vaihto parantuvat. (Vienonen 28.3.2017.)

Kansalliskirjaston tehtävänä on tallentaa ja arkistoida kotimaista verkkoaineistoa, joka on yleisön saatavilla. Tallentaminen perustuu verkkoaineistojen keräyssuunnitelmaan, jonka on vahvistanut opetus- ja kulttuuriministeriö. (Verkkoaineistot, [viitattu 30.5.2019].) Julkaisuarkistojen, kuten Valto, julkaisut tallennetaan myös osaksi vapaakappalearkistoa. Keräyssuunnitelman mukaan vapaakappalearkiston julkaisujen metadatta voidaan konversioiden kautta hyödyntää aineistojen kuvailussa myös muissa kirjastotietokannoissa. (Verkkoaineistojen keräyssuunnitelma 2017–2020, [viitattu 30.5.2019].) Vapaakappalearkiston julkaisut ovat luettavissa tekijänoikeuslain (L 8.7.1961/404) mukaisesti vapaakappaletyöasemilla vapaakappalekirjastoissa (Verkkoaineistot, [viitattu 30.5.2019]).

Ruotsissa kaikki korkeakoulut lataavat tutkimusjulkaisujen metatiedot kansalliseen SwePub-julkaisutietokantaan, joka tarjoaa yhteisen käyttöliittymän tutkimusjulkaisujen hakemiseen (Francke, Gamalielsson & Lundell 2017). SwePub sisältää korkeakoulujen lisäksi myös joidenkin viranomaisten ja tutkimuslaitosten aineistoja. Tutkimusjulkaisujen lisäksi tietokannasta löytyy mm. artikkeleita, kirjoja, konferenssijulkaisuja ja väitöskirjoja. SwePub:n sisältö on tarkoitus integroida Librikseen. (SwePub, [viitattu 9.9.2019]). Libris on Ruotsin Kansalliskirjaston hakupalvelu, jonka kautta on haettavissa ruotsalaisten yliopisto- ja tutkimuskirjastojen sekä noin parinkymmenen yleisten kirjastojen aineistoja (About Libris, [viitattu 10.10.2019]).

3.3 Tiedonhankinnan ongelmat

3.3.1 Tiedonhakutaidot

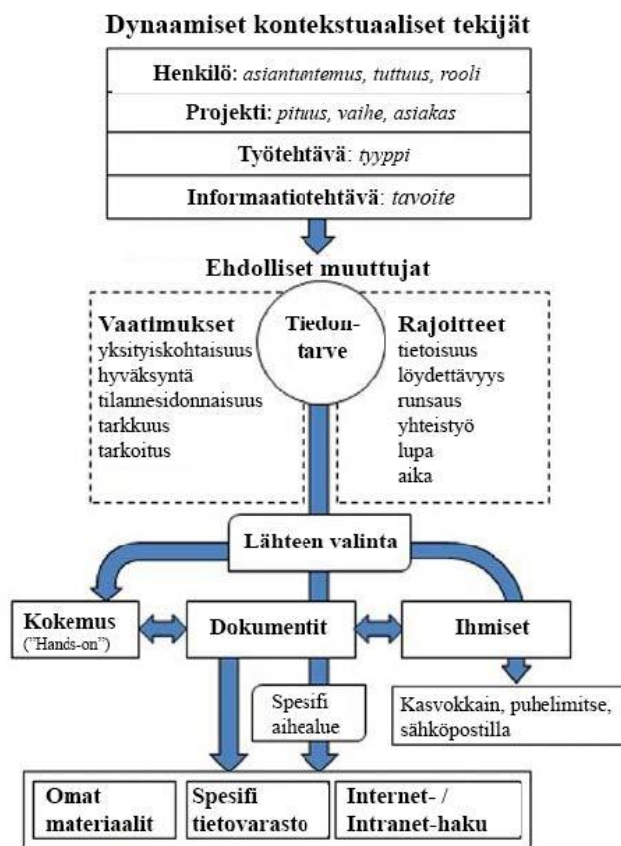
Luotettavan informaation löytäminen vaatii hyviä tiedonhaku- ja tiedonhallintataitoja. Tiedonhakijan on osattava valita tiedonlähdekanava, muodostaa hakulauseke, valittava hakutermit ja -merkit. Jos haku ei tuota toivottua tulosta, täytyy etsijän osata muuttaa hakulauseketta hakutermien osalta. Lopuksi täytyy vielä osata arvioida kriittisesti omaa hakutulosta sekä tunnistaa relevantit tiedonlähteet. (Kaarakainen & Saikkonen 2015, 2–3.) Ruokolaisen (2017, 6) mukaan yksi merkittävin tekijä opiskelijoiden tiedonhaussa on nopeus ja helppous. Opiskelijat suosivat yksinkertaisia avoimien hakusanojen hakuja ilman muiden hakutoimintojen käyttöä. Tiedonhaussa opiskelijat käyttävät vain vähän hakusanoja ja toimivat saman kaavan mukaan kaikissa tietokannoissa. Myös tiedonhakuun liittyvä termistö on vierasta heille. (Ruokolainen 2017, 7–9.)

Opiskelijat voivat oppia tiedonhakutaitoja parhaiten mielekkäiden oppimistehtävien kautta. Tiedonhakutaito on erilaisissa ongelmatilanteiden ratkaisujen yhteydessä hankittua omaa kokemustietoa. Tiedonhakijan on hallittava tiedonhankintaprosessiin liittyvä epävarmuus. Syynä voi olla mm. aiheen hahmottamisen ongelmat, tiedonhankintakanavan valinta useista vaihtoehdoista, hakulausekkeen muodostaminen ja lähteiden tulkinta. Ehdottomia oikeita toimintatapoja tiedonhaussa ei ole olemassa. (Halttunen 2011.)

Tiedonhankintaan liittyy kognitiivisia, affektiivisia ja tilannesidonnaisia tekijöitä (Choo 1999). Tiedonhakijan oma käsitys eri tiedonlähteiden ja kanavien käytettävyydestä on tärkeää jo tiedonhankintaprosessin käynnistyessä. Tiedonhakija tekee myös arvioita, että miten eri lähteet ja kanavat ovat tavoitettavissa ja saavutettavissa. Tiedonlähteen laatu eli miten luotettava, ajankohtainen tai kattava lähde on, vaikuttaa siihen, että hakeutuuko tiedonhakija sen lähteen luo. Myös tiedonhakijan kielitaito, tiedonhankintataidot ja oma viitseliäisyys vaikuttavat tavoitettavuutta koskeviin käsityksiin. Jos tiedonhakija kokee esimerkiksi kirjastotietokannan hankalaksi tai epäluotettavaksi, voi se karsiutua välittömästi pois kanavista. (Haasio & Savolainen 2004, 29.)

3.3.2 Freundin tiedonhankintamalli (CMoss)

Luanne Freud on kehittänyt ammatillisen tiedonhankintamallin aiempien tutkimuksiensa pohjalta, jotka liittyivät IT-alan insinöörien tiedonhankintaan. Freundin mallissa tiedontarve lähtee tilannesidonnaisuudesta eli tilanteesta, jossa tiedontarve tulee. Tilannesidonnaisuudesta Freund on nimennyt neljä tekijää; henkilö, projekti, työtehtävä ja informaatiotehtävä. Lisäksi erilaiset vaatimukset ja rajoitteet vaikuttavat tiedontarpeen ja lähteen valintaan. (Freund 2015, 1601.)

Kuvio 1. Lähteiden valinnan kontekstuaalinen malli. (Freund 2015, Kesäsen 2018 mukaan).

Vaatimuksiksi Freund (2015) listaa:

- Tiedonhaun syvällisyys. Riittääkö yleisen tason informaatio vai tarvitaanko tutkimustietoa?
- Virallisesti hyväksytyn ja epävirallisen tiedon tarve.
- Yksityiskohtaisuus.
- Tarkoitus, eli mihin tietoa käytetään.

- Tilannesidonnaisuus. (Freund 2015, 1601, Haasion, Harviaisen & Savolaisen 2019 mukaan.)

Tiedonhankintaan vaikuttavat rajoitteet:

- Löydettävyys. Ovatko lähteet helposti löydettävissä ja saatavilla?
- Tietoisuus. Kuinka hyvin tiedontarvitsija tuntee käytettävissä olevat lähteet?
- Runsaus. Kuinka paljon aiheeseen liittyviä lähteitä on?
- Yhteistyö. Jakavatko asiantuntijat informaatiota keskenään?
- Luvanvaraisuus. Vaatiiko jonkun tiedon saaminen tiettyjä lupia?
- Aika. Paljonko aikaa on käytettävissä tiedonhankintaan? (Freund 2015, 1602, Haasion, Harviaisen & Savolaisen 2019 mukaan.)

Tutkimuksessa nousi selkeästi esille kolme eri lähdetyyppiä, joista IT-insinöörit tekevät tiedonlähteiden valinnat: henkilöt, asiakirjat tai itse tekeminen eli käytännön oppiminen. Monille tutkittaville paras tapa ymmärtää oli itse tekemällä, jolloin omien kokemusten ja virheiden kautta asia saattoi selvitä sujuvammin. Aika on kuitenkin yksi merkittävimmistä rajoitteista. Tutkittavat kääntyivät kollegoidensa puoleen, jos heillä oli erittäin vaikeita tai monitahoisia ongelmia, joihin ei löytynyt vastausta kirjasta tai asiakirjoista. Usein vastaukset näihin perustuivat kollegoiden kokemukseen ja hiljaiseen tietoon, joka on opittua kokemusperäistä tietoa. Tällaista tietoa harvemmin dokumentoidaan minnekään. Monet tutkittavista pitivät omilla tietokoneillaan laajoja käsikirjojen ja asiakirjojen kokoelmia, joita pidettiin saatavuuden ja helpon pääsyn vuoksi hyvänä vaihtoehtona. Internetin hakukoneita, kuten Googlea, käytettiin, kun tarvittiin esim. teknisiä tietoja. Tietyn asiakirjatyyppin etsimisessä käytettiin Genre-hakua, jolloin vaatimuksista täyttyivät ominaisuudet, kuten sanktiot, yksityiskohtaisuus ja tarkoitus. (Freund 2015, 1602.)

Insinöörien lyhytkestoiset projektit ja niiden tiedontarpeet muistuttavat paljon opiskelijoiden tiedontarpeita opintokurssien esseissä ja muissa opintoihin liittyvissä töissä. Freundin (2015, 1604) mukaan ammatillisen tiedonhankintamalli CMoSS, lähteiden valinnan kontekstuaalinen malli, on hyödyllinen integroidun lähestymistavan tiedonlähdevalintataktiikkana. Siinä voidaan ohittaa tietyt tiedonhankinnan rajoitteet ja tavoitetaan tehokkaasti hyödyllinen tieto (Freund 2015, 1604.)

3.4 Vaikuttavuus

Julkaisujen puutteellisilla tai virheellisillä metatiedoilla on tunnistettu olevan negatiivisia vaikutuksia kirjastopalveluiden toimintaan ja se näkyy muun muassa seuraavissa asioissa:

- Epätarkkoina käyttötilastoina.
- Epätarkat käyttökustannuslaskelmat.
- Kokoelman laajuuden ymmärtämisessä, kun kokoelma koostuu erityyppisistä aineistoista.
- Huonona kokoelmanhallintana.
- Huonona käyttökokemuksena tiedonhakijalle.
- Tiedonhakijan tyytymättömyytenä kirjastojen tarjontaan.
- Kirjastojen piilokustannuksissa, jotka muodostuvat kirjastoammattilaisten käyttäessä aikaa jälkikäteiskorjauksiin. (Bascones & Staniforth 2018.)

Tiedonhakutaidoissa voidaan tunnistaa sekä rajallisia vaikutuksia että myös kauaskantoisia vaikutuksia. Jos avoimet verkkojulkaisut ovat löydettävissä helposti, onnistuvat tiedonhakijat omissa tutkimuksissaan paremmin. Tuloksina voidaan nähdä mm. tiedonhauissa säästynyt aika, tiedon parempi löydettävyyys täsmähaulla ja tutkimusaiheen ajantasaisuus. Vaikuttavuutta voi näkyä myös kirjaston käytön mittareissa kuten palvelujen laadussa ja markkinoinnissa. Palvelun laadun mittareissa se näkyy mm. tiedon saavutettavuudessa, luotettavuudessa, nopeudessa, ajankohtaisuudessa ja tarkkuudessa. (SFS-ISO 16439 2016, 18–31.)

Metatieto toimii myös primäärilähteenä, koska se sisältää mm. informaatiota kulttuurisisällöstä, merkityksistä ja niissä tapahtuneissa muutoksissa. Näitä tietoja voidaan käyttää tiedonlouhinnassa. (Kuvailustandardiryhmä 2018.) Saartin (2016, 36) mukaan ”datanlouhintaa voidaan käyttää niissä tilastollisissa ja tekstillisissä rakenteissa, jotka ovat helposti kuvattavissa ja analysoitavissa matemaattisesti.” Kirjastojen sisällöntuottajien ylläpitämien metatiedon avaaminen lisää metatietojen vaikuttavuutta yhteiskunnassa. Samalla se kuitenkin paljastaa puutteita metatietojen laadussa ja kattavuudessa. (Kuvailustandardiryhmä 2018.)

4 TUTKIMUSASETELMA JA -MENETELMÄ

4.1 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Ministeriöiden avoimet sarjajulkaisut löytyvät Valtioneuvoston julkaisuarkisto Val-
tosta PDF-tiedostoina. Ne eivät kuitenkaan löydy esimerkiksi Fennicasta, Melin-
dasta tai Finnasta muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Ministeriöiden julkaisut
eivät useinkaan nouse Google-haulla hakutuloksiin, ellei tiedä julkaisun tarkkaa ni-
meä. Miten tiedon tuottaja on ajatellut julkaisujen löydettävyyden?

Tutkimuksen hypoteesi on, että tiedonhakijat tuntevat huonosti julkaisuarkisto Val-
ton ja ministeriöiden julkaisut. Tiedonhakijat myös löytävät huonosti ministeriöiden
avoimia verkkojulkaisuja digitaalisesta tiedon avaruudesta.

Tutkimusongelmana on ministeriöiden avoimien verkkojulkaisujen huono löydettä-
vyys. Puutteelliset metatiedot, kuten kuvailutiedot, vaikeuttavat julkaisujen löydettä-
vyyttä. Tutkimuksen tarkoituksena on nostaa esiin tietoisuutta näistä ongelmista ja
löytää kehittämisideoita ongelmien ratkaisemiseksi. Tarkoituksena on myös selvit-
tää valtioneuvoston julkaisuarkisto Valton tunnettavuutta ammattikorkeakoulun asi-
akkaiden keskuudessa.

Tutkimuskysymykset ovat:

- Miten avointa julkaisemista voidaan edistää ministeriöissä?
- Mitä esteitä sille on?
- Miten hyvin ministeriöiden julkaisut löytyvät ja päätyvät tiedontarvitsijoille?
- Mitä haasteita ministeriöiden avoimet verkkojulkaisut aiheuttavat ammatti-
korkeakoulun kirjaston kokoelmatyölle?

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, kenelle ministeriöiden julkaisut on tehty. Miten
ministeriöiden julkaisut saataisiin kattavammin kaikkien tiedontarvitsijoiden löydet-
täviksi? Tutkimuskysymyksiin haetaan vastauksia selvittämällä, miten hyvin ammat-
tikorkeakoulun asiakkaat eli tiedontarvitsijat löytävät ja käyttävät omissa tutkimuk-
sissaan ministeriöiden julkaisuja. Samalla pääsemme käsiksi niihin haasteisiin, joita
tiedonhakija kohtaa, kun hän etsii avoimia verkkojulkaisuja. Etsin tutkimuksessa

myös ammattikorkeakoulun kirjaston kokoelmatyön ongelmakohtia, joita ministeriöiden avoimien verkkojulkaisujen hakeminen voi aiheuttaa.

4.2 Kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa asioita ei voi mitata määrällisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 161). Tavoitteena laadullisessa tutkimuksessa on ymmärtää jotakin ilmiötä. Tämän vuoksi tutkimusaineiston ei tarvitse välttämättä olla iso. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 49.) Laadullisessa tutkimuksessa kuvataan todellista elämää. Tutkimuskohdetta tutkitaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkijan omat arvot vaikuttavat siihen, että miten hän ymmärtää tutkimansa ilmiön. Pyrkimyksenä on löytää ja paljastaa uusia tosiasioita tutkittavasta kohteesta. (Hirsjärvi ym. 2010, 161.)

Laadullisen tutkimuksen aineisto kootaan todellisissa ja luonnollisissa tilanteissa (Kananen 2019, 30). Menetelmänä suositaan laadullisia metodeja, joissa haastattelun näkökulma tulee esille. Näitä metodeja ovat mm. teemahaastattelu ja ryhmähaastattelut. Tutkijan tehtävänä on aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Tutkija käsittelee tapauksia ainutlaatuisina. Tutkimuksen edetessä myös tutkimussuunnitelma elää. Tutkija valitsee haastateltavat tarkoituksenmukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2010, 164.) Aineistoa kerätään henkilöitä, joilla on asiasta omaa kokemusta tai jotka muuten tietävät jotakin kyseisestä ilmiöstä (Kananen 2019, 30).

Laadullisen tutkimuksen viimeinen vaihe ei suinkaan ole analyysi vaan tutkimusprosessia ja tiedonkeruuta ohjaa tutkimuksen toiminta eri vaiheissa. Aineiston analysointi tuleekin aloittaa heti, kun tutkija on saanut ensimmäisen aineistonsa siihen vaiheeseen, että sitä voidaan analysoida. Etukäteen ei voida tietää, että kuinka paljon aineistoa ja mitä tietoa kerätään. Aineistoa on kerätty riittävästi, kun tutkija saa ratkaistuksi tutkimusongelman ja ymmärtää ilmiön. (Kananen 2017, 35.) Kun haastatteluissa saatu aineisto alkaa toistamaan itseään, on määrä saturoitunut, eikä uudet tutkittavat tuo enää lisäarvoa tutkimukselle (Kananen 2019, 26–30).

Opinnäytetyön tutkimusotteeksi valitsin kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen, koska tutkimuksen tarkoituksena on ymmärtää ilmiötä. Kerään aineiston haastattelemalla asiantuntijoita kasvotusten. Saatu aineisto voi olla monilähtöistä. Keräämäni aineisto ja sen analysointi tapahtuvat vaiheittain eli rinnakkain. Jos aineistosta ei löydy vastauksia tutkimuskysymyksiin tai sitä ei ole riittävästi, kerään uutta aineistoa. Tutkijana olen kiinnostunut nimenomaan haastateltavien kokemuksista.

4.3 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyön tutkimusmenetelminä käytin teemahaastattelua yksilö- ja ryhmähaastatteluina, benchmarkingia ja asiantuntijahaastattelua. Teemahaastattelun yksilöhaastattelut olivat eri ministeriöiden julkaisuyhdyshenkilöille. Teemahaastattelun ryhmähaastattelut tein Seinäjoen ja Laurean ammattikorkeakoulujen kirjastojen henkilökunnalle. Benchmarking-haastattelun kohteena oli Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen tietopalvelut-osasto, josta haastatteluun osallistui kaksi henkilöä. Asiantuntijahaastattelun tein Kansalliskirjaston tietojärjestelmäasiantuntija Samu Viidalle sähköpostilla.

Teemahaastattelussa tutkija haastattelee ennalta päätettyjen teemojen kautta haastateltavia. Kysymykset eivät ole ennalta tarkasti hiottuja, eivätkä ne välttämättä ole kaikille haastateltaville samoja. Vain teemat ovat kaikille haastateltaville samoja. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 55; Hirsjärvi & Hurme 2001, 47–48, 66; Eskola & Suoranta 2000, 86–87.) Teemahaastattelussa on tarkoitus antaa haastateltavien vapaille puheille tilaa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 55).

Teemahaastattelun vaikeutena voidaan pitää sitä, että tutkijan täytyy tuntea haastateltavien tilannetta. Haastateltavia ei tulisi valita satunnaisesti vaan sellaisia, joilla arvelee olevan kiinnostusta tutkimuksen kohteena olevaan asiaan. Teemahaastattelu edellyttää tutkijalta myös syvää perehtymistä aihepiiriin. Käsiteltävät teemat valitaan tutkijan tekemän huolellisen aihepiirin perehtymisen osalta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 56.) Haastattelun aikana voi nousta uusia aihealueita, joihin haastattelijan on reagoitava ja tehtävä tarvittaessa lisäkysymyksiä (Kananen 2017, 96).

Haastattelijan tavoitteena on huomioida haastateltavien tulkinnat ja heidän merkityksenantonsa samalla, kun haastateltavat vastaavat kysymyksiin. Haastattelutilanteessa haastattelijalla on aiheeseen liittyen mukana vain lyhyet muistiinpanot. Haastattelijan tärkein tehtävä on keskittyä haastatteluun. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 55–56.)

Teemahaastattelua käytetään usein silloin, kun halutaan tietoa jostakin vähemmän tunnetusta asiasta ja ilmiöstä. Teemahaastattelun vahvuutena voidaan pitää sitä, että haastattelua voidaan analysoida helposti teemoittain tai tyyppitellen. Analysointiin ei kuitenkaan ole yhtä tiettyä tapaa. Myös alun perin ennakkoon olennaisimmiksi asetetut teemat saattavat muuttua. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 56.) Saaranen-Kauppinen ja Puusniekan (2006, 56) mukaan ”teemahaastatteluaineistoa voidaan analysoida myös vaikkapa kokonaan kvantitatiivisesti tai kvantitatiivisuutta ja kvalitatiivisuutta yhdistellen”.

Ryhmähaastattelussa haastattelu tehdään useammalle henkilölle kerralla. Haastattelija voi kysyä myös yksittäisiä kysymyksiä haastateltavilta. Ryhmähaastattelussa voidaan käyttää teemahaastattelun runkoa. Ryhmähaastattelussa tietoa saadaan kerralla useammalta henkilöltä yhtä aikaa. Ryhmän jäsenet voivat täydentää toisiaan ja muistaa toisten puheista tärkeitä asioita, jotka muuten eivät välttämättä olisi tulleet esille. Haasteena voidaan pitää sitä, että ryhmän ilmapiiri ei ole välttämättä sellainen, että kaikki uskaltaisivat puhua vapaasti. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 57–58.)

Benchmarking on vertailua ja kiinnostusta siihen, miten esimerkiksi toiset organisaatiot toimivat, tekevät ja menestyvät. Benchmarkingissa pyritään oppimaan toisilta hyväksi havaittuja tapoja. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 186.) Benchmarking on myös arviointia ja rakentava tapa käydä läpi oman organisaation prosesseja ja toimintamalleja (Hotanen, Laine & Pietiläinen 2001, 7). Menetelmä vaatii kunnollisen pohjustustyön ja soveltuu parhaiten selkeille ja rajatuille kehittämiskohteille. (Ojasalo ym. 2014, 186).

Alastalon, Åkermanin ja Vaittisen (2017) mukaan asiantuntijoita haastatellaan, koska heillä ajatellaan olevan tietoa tai taitoa tutkittavasta ilmiöstä. Kuka on asiantuntija, ja kuka ei ole, onkin vaikeammin määriteltävissä. Asiantuntijuus määrittyy

usein esimerkiksi ammatillisten tehtävien kautta, eikä se ole pysyvä ominaisuus tai kyky. Asiantuntijoiden haastattelu on toisinaan ennakoimatonta ja tilannesidonnaista. Tilanteessa myös tutkija esiintyy asiantuntijana. Tutkijan onkin osattava tehdä tarkentavia kysymyksiä, kyseenalaistamaan ja tarvittaessa pyytämään perusteluita. (Alastalo ym. 2017.)

4.4 Aineistolähteinen sisällönanalyysi

Aineiston analyysimenetelmänä käytän opinnäytetyössäni aineistolähteistä sisällönanalyysia. Ojasalon ym. (2014, 239) mukaan aineistolähteinen sisältöanalyysi muodostuu kolmesta vaiheesta: aineiston pelkistäminen, ryhmittely ja abstrahointi. Pelkistämässä aineistoa tiivistetään tai pilkkotaan osiin, ja samalla voidaan karsia tutkimukselle toisarvoinen aineisto pois. Pelkistämässä voidaan etsiä auki kirjoitettua aineistosta yhteisiä ilmaisuja. Samaa asiaa kuvaavat ilmaisut voidaan merkitä esimerkiksi samalla värillä ja eri väreillä voidaan erottaa erilaisia ilmiöitä. Näin aineistosta löydetään kaikki tutkimustehtävää kuvaavat alkuperäisilmaukset sekä niitä kuvaavat pelkistetyt ilmaukset. Pelkistetyt ilmaukset kerätään uuteen dokumenttiin allekkain ja siinä myös yhdistetään samaa asiaa kuvaavat ilmaukset omiksi ryhmiksi. Pelkistämävaiheessa tulee olla tarkkana ja huomioida, että yhdessä lausumassa voi olla useampikin pelkistetty ilmaus. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123.)

Ryhmittelyssä aineistosta löydetyt alkuperäisilmaukset tarkistetaan ja etsitään samankaltaisuuksia tai termejä, jotka kuvaavat eroja. Käsitteet ryhmitellään ja luokitellaan ja niille tehdään alaluokat. Alaluokat nimetään käsitteillä, jotka parhaiten kuvaavat niiden sisältöä. Käsitteenä voi olla esimerkiksi tutkittavan ilmiön ominaisuus, piirre tai käsitys. Alaluokkia yhdistelemällä syntyy yläluokkia ja yläluokkia yhdistelemällä saadaan pääluokkia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124.) Aineiston abstrahoinnissa syntyy teoreettinen käsitteistö, kun tutkija erottaa tutkimuksen kannalta oleellisen tiedon. Yleiskäsitteiden avulla tutkija muodostaa kuvauksen tutkimuskohteesta, vertailee koko ajan teoriaa ja johtopäätöksiä alkuperäisaineistoon sekä samalla koostaa uutta teoriaa. Tutkija esittää tutkimuksen tuloksissa aineistosta muodostetun mallin, käsitejärjestelmän, käsitteet tai aineistoa kuvaavat teemat. (Ojasalo ym. 2014, 140.)

Opinnäytetyössäni aineistolähteen sisältöanalyysin tein teemojen mukaan, esimerkiksi kohderyhmät, markkinointi, kirjaston kokoelmatyö jne. Haastattelujen litteroinnin jälkeen tein jokaisesta teemasta oman tiedoston ja tallensin tiedostot teemojen nimellä. Kopioin jokaisesta litteroidusta haastattelusta kaikki ne asiat, jotka liittyivät ko. teemaan. Jätin mukaan tunnisteiden, esimerkiksi H1, joka kertoi, että kenen haastattelusta oli kysymys. Samalla tuli karsittua toisarvoinen aineisto pois. Vaikka haastattelut tein teemojen mukaan, teemoihin liittyvät keskustelut eivät suinkaan tulleet aina ko. teeman kohdalla esiin. Esimerkiksi teemaan kehittäminen tuli keskustelua monien teemojen kohdalla. Teema-tiedostoissa käytin apuna vielä yliviivauskynää, jolla merkitsin tutkimukselle tärkeitä tiedot. Tulokset kirjoitin näiden teematiedostojen pohjalta. Lopuksi luin vielä uudelleen litteroidut haastattelut ja tarkistin, että kaikki tutkimukselle oleellinen oli tullut mukaan.

4.5 Luotettavuusmenetelmät ja oma luotettavuusarviointi

Luotettavuutta arvioidaan tieteellisissä tutkimuksissa reliabiliteetti ja valideetti -käsitteiden avulla. Valideetti tarkoittaa sitä, että tutkimusongelma on määritelty oikein eli tutkitaan oikeita asioita. Kerätystä aineistosta tehtyjen tulkintojen pitää olla oikeita. Reliabiliteetti tarkoittaa tulosten pysyvyyttä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että uusimalla tutkimus saadaan samat tutkimustulokset. (Kananen 2019, 31.) Tutkimuksessa pyritään luotettavaan lopputulokseen. Luotettavuutta voidaan arvioida monin erilaisin mittaus- ja tutkimustavoin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 231.)

Luotettavuuden arviointimenetelminä laadullisessa tutkimuksessa voidaan käyttää mm. saturaatiota eli tutkimustulosten toistumista tai informantin vahvistusta, joka tarkoittaa puhtaaksikirjoitetun haastatteluaineiston luetuttamista henkilöllä, jota on haastateltu. Vahvistettavuus-menetelmässä tietoa voidaan kerätä myös muista lähteistä ja verrata niitä omaan tulkintaan, että vahvistavatko kerätyt lähteet esitettyjä väitteitä. Myös toista tutkijaa voi pyytää tulkitsemaan aineiston, jos kirjoittajia on useampia. Tämä menetelmä on nimeltään Memberchecking eli tulkinnan vahvistus. Aiheesta tehtyjä aikaisempia tutkimuksia, joissa on samankaltaiset tulokset, voidaan myös käyttää omien tutkimustuloksien arviointimenetelmänä. (Kananen 2019, 32–34.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuustarkastelua ei voida laskea ja arvioida samalla tarkkuudella kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Sen vuoksi tutkimuksen luotettavuus jääkin usein tutkijan arvioinnin ja näytön varaan. (Kananen 2019, 35.) Luotettavuutta lisää tutkijan tarkka selostus tutkimuksen vaiheiden toteuttamisesta (Hirsjärvi ym. 2010, 232).

Tässä opinnäytetyössä luotettavuus jää pitkälti tutkijan arvioinnin ja työn tuloksien johtopäätöksien varaan. Tutkijana olen pyrkinyt selostamaan tarkasti eri vaiheiden toteutumiset. Opinnäytetyössäni olen valinnut haastateltaviksi tarkoituksenmukaisesti alan asiantuntijoita ministeriöistä, ammattikorkeakoulun kirjastoista, Terveysten ja hyvinvoinnin laitokselta ja Kansalliskirjastosta. Kaikilla haastateltavilla oli vähintään oman alan koulutus taustalla. Useimmilla haastateltavilla työuraa oli takanaan jo useita vuosia. Haastatteluihin osallistui 12 henkilöä ja saatu aineisto oli monipuolinen ja laaja. Kysyin muutamalta haastateltavalta sähköpostilla tarkennuksia haastatteluissa esiin tulleisiin asioihin, joissa koin väärän tulkinnan mahdollisuuden. Haastattelun teemat ja kysymykset tein tutkimuksen tavoitteista. Itselläni on usean vuoden työkokemus kirjasto- ja tietopalvelutyöstä ministeriöistä, joka myös lisää työn luotettavuutta. Tutkijana olen pyrkinyt tutkimuksen jokaisessa vaiheessa objektiivisuuteen.

5 TULOKSET

5.1 Tutkimuksen tulokset

Tein teemahaastattelut 11 henkilölle syyskuun 2019 aikana. Näistä neljä oli yksilöhaastatteluja ja kolme ryhmähaastatteluja. Neljä haastatelluista edusti ministeriöitä. Heidän tehtävänkuvaansa kuuluvat julkaisujen tekeminen, koordinointi tai julkaisuarkisto. Kaksi ryhmähaastattelua tein Seinäjoen ammattikorkeakoulun (jatkossa: SeAMK) (kolme henkilöä) ja Laurean kirjaston henkilöstölle (kaksi henkilöä). Lisäksi tein yhden ryhmähaastattelun Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (jatkossa: THL) tietopalvelut-osaston henkilöstölle (kaksi henkilöä). Kävin tekemässä haastattelut haastateltavien työpaikoilla neuvotteluhuoneissa. Nauhoitin kaikki haastattelut ja tein muistiinpanoja. Teemahaastattelut kestivät runsaasta puolesta tunnista tuntiin ja varttiin. Kaikki haastattelut sujuivat mukavassa hengessä. Haastattelut litteroin puhekielellä. Litteroitua aineistoa kertyi 101 sivua.

Teemoja oli viisi AMK-kirjastoille ja muille haastateltaville neljä. Teemat olivat

- julkaisuarkisto ja metatiedot
- kohderyhmät ja markkinointi
- löydettävyys, käytettävyys ja houkuttelevuus
- kehittäminen
- kirjaston kokoelmatyö ja avoimet julkaisut (AMK-kirjastoille pelkästään).

Kysymykset poikkesivat toisistaan jonkin verran sen mukaan, että minkä alan asiantuntija oli kyseessä. THL:n haastattelussa kysymykset koskivat suurimmaksi osaksi heidän omaa julkaisutuotantoa ja julkaisuarkisto Julkaria. Työssäni vertailen THL:n julkaisutuotannon toimintatapoja ministeriöiden julkaisutuotantoprosessiin.

Asiantuntijahaastattelun tein Kansalliskirjaston tietojärjestelmäasiantuntija Samu Viidalle sähköpostitse. Viita kehittää ja ylläpitää julkaisuarkistoja Kansalliskirjastossa. Kysymykset koskivat Kansalliskirjaston metadatasuosituksen tunnettavuutta ja markkinointia, Valton julkaisujen metatietojen haravoimista Melindaan tai Finnaan sekä Valton kehittämisideoita.

5.2 Haastateltavien taustat

Koulutustaustaltaan kymmenellä haastateltavista oli korkeakoulututkinto, joista kahdeksalla oli ylempi korkeakoulututkinto. Kahdella haastateltavista oli kaksi tutkintoa ja yhdellä kolme tutkintoa. Lisäksi yksi oli valmistumassa toiseen tutkintoon vielä tämän vuoden puolella. Nykyisessä työpaikassa haastateltavat olivat olleet yhdeksästä kuukaudesta aina 33 vuoteen asti. Kaksi haastateltavista oli ollut kolme vuotta, yksi 31 vuotta ja suurin osa 12–16 vuotta nykyisen työnantajansa palveluksessa. Neljän haastateltavan kohdalla viraston/laitoksen yhdistymisen myötä työnantajan nimi oli muuttunut matkalla. Kenelläkään ei ollut erikseen määritelty kuinka paljon työaikaa saa käyttää julkaisuprosessiin. Työajan käyttö määräytyi kaikilla tarpeen ja prioriteettien mukaan. Osalla ajankäyttö julkaisuprosessiin oli hyvin vähäistä ja osalla 80–90 % työajasta. Haastateltavista kahdeksan oli ollut julkaisujen kanssa tekemisissä myös edellisessä työpaikassaan.

Kahdella haastateltavista tehtävänkuvaan kuului julkaisuarkistojen kehittäminen. Kolmella haastateltavista työn rooli ministeriöiden julkaisuprosessissa oli koordinoiva ja konsultoiva sisällöntuottajien ja VNK:n julkaisutuotantotiimin välillä. Tiimin vetäjänä tai koordinaattorina toimi kaksi henkilöä.

H4: Mä yritän pysyä siinä kartalla, että mitä tapahtuu, missä on mitäkin ja kuka tekee ja vähän tavallaan niinku julkaisu/julkaisija näkökulmat ja puhua niistä sekä opiskelijoille että henkilökunnalle, koska siellä on muutoksia.

AMK-kirjastojen haastateltavat seurasivat oman vastuualan avointa julkaisutuotantoa, haravoivat sitä ja jakoivat tietoa asiakkaille. Yksi AMK-haastateltavista kuvaili löytynyttä verkkoaineistoa myös kirjastotietokantaan. Neljän AMK-haastateltavan vastuulle kuului myös tiedonhankinnan ohjaukset/opetukset. Yhdellä AMK-haastateltavista oli myös oman organisaation julkaisutoimittajan rooli.

5.3 Kohderyhmät ja markkinointi

H7: Sanotaanko, että suomalaisen demokratian näkökulmastahan ne hän [ministeriöiden julkaisut] ovat tehty kaikille kansalaisille. Ehkä se

Valton idea onkin se, että ne ovat kaikkien kansalaisten löydettävissä ja käytettävissä.

Ministeriöiden julkaisujen kohderyhmiksi haastateltavat mainitsivat mm. kansalaiset, toimittajat, opiskelijat, opettajat, tutkijat, yhteisöt, tutkimuslaitokset, hallinnon alat, asiantuntijat, kirjastot, yritykset ja kansainväliset yhteistyötahot. Osa julkaisuista esimerkiksi oppaista on tehty jollekin tietylle ammatti- tai asiantuntijaryhmälle. Osa julkaisuista on tarkoitettu kaikille kansalaisille, esimerkiksi hallitusohjelma. Osa julkaisuista on tarkoitettu ministeriön sisäiseen työskentelyyn.

Ministeriöt vastaavat itse omien julkaisujen markkinoinnista. Ministeriöiden omilla verkkosivuilla on Julkaisut-välilehti, josta löytyvät linkit Valtoon ja verkkokirjakauppaan. Osasta julkaisuja järjestetään tiedotustilaisuudet. Toisinaan ministeriöt nostavat viestinnällisesti tärkeitä julkaisuja esille sosiaalisessa mediassa, mm. Twitterissä, Instagramissa, Facebookissa ja LinkedInissä. Erään ministeriöstä haastattelun mukaan suunnitelmassa on ollut yhteinen Twitter-tili valtioneuvoston julkaisuille. Siellä mainostettaisiin kaikkien ministeriöiden sarjajulkaisuja. Ideaa ei kuitenkaan ole toteutettu.

Julkaisujen markkinoinnista sosiaali- ja terveysministeriön verkkosivut ja Twitter-tili saivat kiitosta AMK-kirjastojen haastateltavilta. Kaksi AMK-haastateltavista koki, että ministeriöiden julkaisuja ei markkinoida nykyään enää missään. Hallitusohjelman uutisointia oltiin nähty, mutta sen kohdalla ei ajateltu sitä ministeriön julkaisuksi. Julkaisuarkisto Valton markkinointia ei oltu nähty, se oli tullut useimmille ihan vahingossa tietoon. THL:n julkaisuarkisto Julkaria pidettiin Valtoa tunnetumpana.

H5: ...mä näis aloittavien opiskelijoiden tiedonhankinnoissa niinku nostan, että on muutamat sellaiset perustiedontuottajaorganisaatiot, hallintoviranomaiset, jotka teidän on tunnettava, tiedettävä, käytävä läpi, seurata niitä. THL ja STM kuuluu näihin just, että muutama sellaanen ja nämä kuuluu niinku asiaan, ammattilaisen asiaan eli tietää, tuntea, seurata.

Molemmat AMK-kirjastot nostavat tiedonhankinnan opetuksessa esille ministeriöiden verkkosivuja ja Valtoa. Molempien kirjastojen verkkosivuilta löytyy linkki myös Valtoon. Toisinaan toisessa kirjastossa nostetaan tiedonhankinnan opetuksessa esille myös yksittäisiä ministeriöiden julkaisuja. Ministeriöiden julkaisujen painoarvo

nähtiin niin merkittävänä, että toisen AMK-kirjaston mielestä Valton linkin olisi hyvä olla myös yleisten kirjastojen verkkosivuilla.

5.4 Julkaisuarkisto ja metatiedot

AMK-kirjastojen ja THL:n haastateltavat tiesivät julkaisuarkisto Valton, mutta kaksi heistä oli käyttänyt sitä vähäisesti. Sarjajulkaisuissa tekijät antavat asiasanat, tiivistelmätekstit ja tekijätiedot samalla, kun he tekevät tilauksen julkaisustaan. Kaiken muun metatiedon julkaisuihin hoitaa VNK:n julkaisu tuotantotiimi. Ministeriöstä haastatellun mukaan julkaisutiimi huolehtii, että asiasanat ovat mukana, mutta heillä ei ole aikaa tarkistaa, että ovatko sanat JUHO – julkishallinnon ontologian mukaisia. Kahden ministeriöstä haastatellun mukaan asiasanojen merkitystä ei ole sisäistetty riittävän hyvin ministeriöissä. Asiasanat ovat välillä aika viljejä. Metatiedoissa noudatetaan Kansalliskirjaston metadatasuosituksia, mutta kaikki suosituksen kentät eivät ole Valtossa käytössä. Vanhemman aineiston metatiedoissa on vielä korjattavaa Valtossa. Erään ministeriöstä haastatellun mukaan ministeriöiden omissa erillisjulkaisuissa asiasanat määritellään heidän tiimissään, mutta niitä ei tarkisteta JUHO - julkishallinnon ontologiasta.

H1: Etenkin kansalaiskäyttäjä, niin ei sitä kiinnosta, että mikä ministeriö on julkaissut vaikka yrittäjyyttä koskevia aiheita, vaan sitä kiinnostaa se yrittäjyys ja ylipäätään niinkun tavallaan toisen sen lukijan tiedontarvitsijan asemaan asettuminen.

Eräs ministeriöstä haastateltu toivoi Valton tulevaisuudessa muistuttavan enemmän ominaisuuksiltaan suoratoisto- tai kaupallisia palveluita kuten Areena ja Netflix. Nykypäivän tiedonkäyttäjä odottaa kategoriakohtaista lähestymistä; teemakategoriat, suosituimmat, uusimmat, näistä puhutaan, tässä sarjassa myös jne. Käyttäjää kiinnostaa vastaavan aiheiset tai teemaiset julkaisut. Ministeriöstä haastatellun oletuksen mukaan käyttäjä odottaa, että palvelu ehdottaa hänelle niitä aihehaun perusteella. Haastateltavan mukaan Valton ongelmat ovat olleet lähinnä sen tyyppisiä, että sieltä puuttuu yksittäinen tarpeellinen metatietokenttä. Puuttuva metatietokenttä on roikkunut kiireiden vuoksi työlistalla. Tämän tyyppiset ongelmat on kuitenkin ollut helppoa ja nopeaa ratkaista Kansalliskirjaston kanssa. Isommat asiat, kuten vaikka kategorioiden lisääminen täytyy miettiä isommalla porukalla ja huolella.

Eräs ministeriöstä haastateltu näki, että tulevaisuudessa Valtossa voisi olla mukana muitakin organisaatioita esimerkiksi laajemmin valtion toimijoita. Ministeriöiden ei pitäisi olla liiaksi kiinni siinä, että mitä organisaatiota ministeriöt edustavat vaan katsoa asiaa käyttäjän näkökulmasta. Jos kaikki valtion toimijat koottaisiin yhteen, saataisiin paremmin kokonaiskuvaa yhteiskunnallisiin asioihin kansalaisille, päätöksentekijöille, toimittajille ja yhteisöille. Hyvänä esimerkkinä haastateltava piti Theseusta, jolla on volyymia ja laatua, joten se näkyy korkeampana Googlen hakutuloksissakin.

5.5 Löydettävyys, käytettävyys ja houkuttelevuus

H6: Jos tietää mitä hakee, niin varmaan löytyy, mutta tosiaan sit sellainen epämääräinen hakeminen voi olla hankalaa, jos ei tiedä mistä hakee.

Ministeriöiden julkaisujen löydettävyyttä pidettiin yleisesti huonona. Google-haussa täytyy tietää tarkkaan otsikon nimi tai muut metatiedot, että haku löytää sen. Haastateltavat epäilivät myös, että monikaan ei osaa mennä etsimään tietoa suoraan ministeriöiden verkkosivuilta. Myös Valtion oman haun koettiin olevan huono. Jos tiedonhakija on saanut tietoonsa, esimerkiksi mediasta, että kiinnostava julkaisu on ilmestynyt, painanut mieleen ministeriön nimen, niin suurella todennäköisyydellä julkaisu löytyy. Haastateltavien mukaan ne julkaisut, joilla on URN-tunniste, löytyvät myös 10 vuoden päästä. Pelkästään ministeriöiden verkkosivuilla olevat esitteet ja muut erillisaineistot ilman URN-tunnistetta saattavat kadota siinä vaiheessa, kun verkkosivujen alusta vaihtuu. Yhden haastatellun mielestä kymmenen vuoden ikäiset esitteet ovat monesti jo sisällöllisesti niin vanhentuneita, että niitä ei välttämättä edes etsitä. Löydettävyyden yhdeksi ongelmaksi nousi myös virheellisesti tehty e-viittaaminen julkaisuun. Erään ministeriöstä haastatellun mukaan viittausta ei osata aina tehdä URN-tunnisteella, kun viitataan toiseen e-julkaisuun.

H2: Kyllähän ne silleen on tota aika sellasta virallisen näköistä ja silleen kyllä aavistuksen puisevaa, et niinku houkuttelevuus varmasti voisi olla tota parempi. Mutta sitten taas mieltii, että mistä on kysymys, on kuitenkin kysymys viranomaisviestinnästä, sen pitääkin olla tietyllä tavalla eri näköistä kuin jonkun vaikkapa yksityisen toimijan viestintä.

Houkuttelevuutta löytyy silloin, kun tietoa janotaan. Jos etsitty tieto löytyy, tyydyttyä ainakin tiedon tarve. Yleisesti ottaen ministeriön julkaisuja kuvailtiin mm. puiseviksi, keksin rapeiksi, kuivan näköisiksi ja jäykiksi. Niissä koettiin olevan ”virkamiehen leima”. Osa piti julkaisujen taittoa ja graafista ilmettä selkeänä ja erottuvana sekä rakennetta toimivana. Erään haastateltavan mielestä taas sarjajulkaisujen taitto näytti vanhanaikaiselta. Toinen näki puutteena sen, että kansikuvia ei ole kaikissa julkaisuissa. Kuvattomuus tekee julkaisuista vähemmän houkuttelevia. Palautetta tuli yhdeltä haastateltavalta ajoittain huonosti toteutetusta infografiikasta. Värien käytössä on voitu käyttää vastavärejä, joten värit voivat riidellä keskenään. On saatettu käyttää värejä, joita näkövammaiset eivät hahmota. Erään mielestä kannet ovat nykyisin kiinnostavamman näköisiä. Ammatillisiin- ja oppikirjoihin verrattuna ministeriöiden julkaisuja ei koettu yhtä myyvinä. Arveltiin kuitenkin, että ministeriöiden julkaisuissa arvostetaan asiallisuutta ja niitä pidetään luotettavana tiedonlähteenä. Tärkeimpänä pidettiin julkaisujen sisältöä.

H3: Koska PDF on näköisversio, ikään kuin tavallaan meidät on sidottu vielä siihen painetun julkaisun todellisuuteen, vaikka käytännössä meillä pitäisi olla sähköistä julkaisemista.

Nykyiset ministeriön verkkojulkaisut ovat PDF-tiedostoja. Muutamista julkaisuista on lisäksi tehty eBook-versioita. PDF-tiedosto koettiin käytettäväksi ja ongelmattomaksi, koska se on tuttu formaatti ja sitä osataan käyttää. PDF:ä pystyy tarvittaessa suurentamaan ja pienentämään mobiililaitteessa, vaikka sisältö ei mukaudukaan automaattisesti käytettävän laitteen mukaan. Suurin osa laitteista tukee PDF:ää. Lisäksi PDF tekee arkistoinnista ja julkaisemisesta järkevää. Kuusi haastateltavista koki, että tarjolla pitäisi olla muitakin formaatteja kuten esimerkiksi HTML5-formaatti. Tämän lisäksi olisi myös PDF-tiedosto, jota pystyy tulostamaan.

H7: ...myöskin siitä imagosta, että vaikka sieltä sitten nousisi helposti, ne [ministeriöiden julkaisut] saattaa sit kuitenkin jäädä sen byrokraattisen imagon takia, että se on niinku vähän kuin kirjastot. Muuten kirjastot on nyt pääsemässä Oodin ja muiden myötä tähän uuteen niinku että me hahmotetaan ne erilaisina. Mutta ministeriöt on edelleen jumissa, sen vois sanoa nyt tsaarin aikainen, mutta siis vanhan, siis sen sellaisen tietynlaisen mielikuvan taakse ja mä luulen, että tässä on se kaikista suurin ongelma myöskin siinä markkinoinnissa ja muissa saada esiin, että hei, me tuotetaan todellakin sellaista ihan kivasti kirjoitettua ja ajankohtaista asiaa.

Tunnetuimmiksi julkaisuiksi koettiin sosiaali- ja terveysministeriön julkaisut. Haastatelluille AMK-kirjastoille tärkeitä olivat myös työ- ja elinkeinoministeriön, ympäristöministeriön ja sisäministeriön julkaisut. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja pidettiin henkilökunnan keskuudessa tärkeinä. Yleisesti ministeriöiden julkaisujen tunnettavuus koettiin huonoksi. Arveltiin, että monetkaan hallinnon ulkopuolelta eivät tiedä, että ministeriöissä tehdään lainsäädäntötyön lisäksi myös julkaisuja. Haastateltavien mukaan myös sellaiset henkilöt tuntevat, jotka ovat yhteiskunnallisesti aktiivisia ja tietyt ammattiryhmät ja asiantuntijat. Koettiin, että myös tiettyjen alojen opiskelijat tuntevat ministeriöiden julkaisuja. Eräs haastateltava oli sitä mieltä, että ministeriöiden imago on liian byrokraattinen.

5.6 Kirjaston kokoelmatyö ja avoimet julkaisut

H8: Me ei keretä niitä [ministeriöiden julkaisuja] niin kuin noteerata ja nostaa omiin kokoelmiin. Mä luulen, että se on niin kuin yks tällainen haaste, että ne [ministeriöiden julkaisut] jää jollain tavalla sinne, kun ne on kuitenkin vapaasti verkossa niin kyllähän se sieltä sitten tai mä luotan, että löytyy.

Molemmissa AMK-kirjastoissa avoimet verkkojulkaisut vaativat seurantaa, valintaa ja kuvailua omaan kirjastotietokantaan, jos ko. aineistoa halutaan tarjota asiakkailleen oman Finnan kautta. Toisinaan joku toinen AMK-kirjasto on saattanut kuvailla yksittäisen ministeriön verkkojulkaisun Melindaan, jolloin tietueen merkintä omaan tietokantaan on helppoa ja nopeaa. Tiedon tuottamisen määrä on nykyään niin valtavaa, että haastateltavat kokivat, että he tarvitsisivat kirjastoihin päätoimisia seuraajia, jos avointa verkkoaineistoa säännöllisesti seurattaisiin. Molemmissa kirjastoissa verkkojulkaisujen seurannan vastuualueet oli jaettu, mutta ainoastaan toisessa kirjastossa sitä ehdittiin tekemään jossakin määrin. Haastateltavat kokivat kehityksenä sen, että suurimmalla osalla ministeriöiden verkkojulkaisuista on URN-tunnisteet.

H5: Metatieto oli ennen paremmin hanskassa [painetuissa julkaisuissa] eli nyt se on täysin levinnyt ja sitä metatietoa ei, tuntuu, että siitä ei kukaan huolehdi, ota vastuuta tästä verkkojulkaisemisen metatiedoista ja tallentamisesta kansallisella tasolla.

AMK-haastateltavien toive oli, että Valton julkaisujen metatiedot siirtyisivät automaattisesti Melindaan tai Finnaan. Melindan etuna pidettiin sitä, että kirjastot voivat itse päättää ja poimia ainoastaan ne verkkojulkaisut omiin kokoelmiinsa, joita pitävät tarpeellisena omassa toimintaympäristössään. Yksi haastateltavista koki Finnan automaattisemmaksi, koska silloin kenenkään ei tarvitsisi seurata ja tehdä valintaa Melindasta. Haittana koettiin, että Valton koko sisältö saattaisi tulla omaan Finnaan, mitä ei välttämättä haluta. Ministeriöittäin valintoja voi ehkä tehdä, mutta olisi vaikea päättää, että minkä ministeriön julkaisuja ei kirjastossa tarvittaisi. Periaatteessa niitä tarvitaan kaikkia, koska opetusaloja on useita. Toisessa AMK-haastattelussa nousi esille, että Suomesta puuttuu tällainen kansallinen palvelu ja malli, jossa tietty taho ottaisi vastuuta verkkojulkaisujen metatiedoista. AMK-haastateltavien mukaan metatiedot tulevat hyvin pitkällä viipeellä Fennicaan, jos ylipäättänsä tulevat ollenkaan.

H4: Me pidetään [omaa] Finnaa sellaisena tiedonhaun starttipaikkana ja ykköspaikkana meidän opiskelijoille ja henkilökunnalle, että sitten jos sieltä puuttuu tällaiset keskeiset jutut niin on sekin vähän hassu tilanne.

AMK-haastateltavien olettamus oli, että opiskelijat hakisivat aineistoa ensisijaisesti oman oppilaitoksen Finnan kautta. Ongelmaksi koettiin se, että Finnan aineistohaussa saattaa hakutuloksiin nousta ministeriön vanha painettu julkaisu, josta on tehty myöhemmin uudistettu painos verkkojulkaisuna. Jos verkkojulkaisu ei ole kirjastotietokannassa mukaan, saattaa sen olemassaolo jäädä opiskelijalta huomaamatta. Esille nousi myös ns. kirjastomaisen ajattelun ja käyttäytymisen malli, johon liittyy hyllyjen välissä kuljeskelu ja julkaisujen selailu. Molemmissa kirjastoissa hankitaan nykyään ainoastaan poikkeustapauksissa ministeriöiden julkaisuja painettuina. Kirjaston koelman hahmottaminen on e-aineiston myötä vaikeutunut asiakkailla.

Molempien AMK-kirjastojen kirjastotietokantaan on kuvailtu ministeriöiden julkaisuja painettuina ja e-kirjoina. E-kirjojen kuvailu kirjastotietokantaan on molemmissa kirjastoissa ollut vähäisempää kuin painetun aineiston. (Taulukko 2.)

Taulukossa 2 on huomioitu ne ministeriöiden julkaisut, joiden julkaisijana on kirjastotietokannassa ilmoitettu kyseessä oleva ministeriö. Mikäli julkaisijana ei ole ministeriön nimeä niin tieto ei ole mukana taulukossa.

Taulukko 2. Ministeriöiden julkaisut e-kirjoina ja painettuina julkaisuina SeAMK:n ja Laurean Finnassa

Ministeriö	E-kirja SeAMK	Painettu SeAMK	E-kirja Laurea	Painettu Laurea
Liikenne- ja viestintäministeriö	2	5	3	9
Maa- ja metsätalousministeriö	13	25	1	10
Oikeusministeriö	0	2	3	10
Opetus- ja kulttuuriministeriö	8	6	22	14
Puolustusministeriö	0	0	1	6
Sisäministeriö	0	0	5	59
Sosiaali- ja terveysministeriö	75	139	159	227
Työ- ja elinkeinoministeriö	4	52	7	62
Ulkoministeriö	0	0	0	36
Valtionneuvoston kanslia	4	4	8	7
Valtiovarainministeriö	3	8	9	11
Ympäristöministeriö	4	34	10	69

SeAMK-kirjaston kokoelmissa on sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 214 nimekettä, työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja on 56, maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön julkaisuja on 38 nimekettä. Puolustusministeriön, sisäministeriön ja ulkoministeriön julkaisuja kokoelmissa ei ole lainkaan. Laurean kirjaston kokoelmissa on kaikkien ministeriöiden julkaisuja. Eniten on sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja, joita on 386 nimekettä. Ympäristöministeriön julkaisuja on 79 ja työ- ja elinkeinoministeriön 69 nimekettä. Vähiten on maa- ja metsätalousministeriön ja puolustusministeriön julkaisuja. (Taulukko 2.)

5.7 Kehittäminen

Kuuden haastateltavan mielestä ministeriöiden avointa julkaisemista voitaisiin edistää sähköisen julkaisuformaatin (HTML5) käyttöönotolla. Julkaisujen saavutettavuuden ja avoimuuden kannalta sähköisen julkaisuformaatin käyttöönotto nähtiin jopa pakollisena tehtävänä. Yhtenä hyvänä malliesimerkkinä nähtiin Finlex, josta löytyy sekä ajantasainen että alkuperäinen lainsäädäntö. Useampi haastateltava toivoi myös julkaisujen parempaa markkinointia.

H1: Mut ei nää niinku nouse sieltä PDF-parat mihinkään yksinään sieltä vaan niille pitäis antaa vähän boostia.

Kahdessa haastattelussa nousi esiin, että julkaisutuotantoon tarvittaisiin kustannustoimittaja ja Valton päätoimittaja. Kustannustoimittaja auttaisi virkamiehiä sisällöllisissä asioissa, kuten miten joku asia esitetään tai visualisoidaan. Yhdessä haastattelussa toivottiin apua julkaisutiimiltä kuvatoimittamiseen ja graafisiin kuviin. Valton päätoimittaja huolehtisi julkaisujen nostoista eri kategorioihin ja saman teeman julkaisuihin. Ministeriöstä haastatellun mielestä tällä hetkellä julkaisun auttaminen loppuu siihen, kun teksti on tuotettu, julkaisu taitettu ja tallennettu Valtoon sekä nostettu ministeriöiden verkkosivuille.

H2: Jos miettii niinku vaikka ministeriöitten brändien rakentamista, niin sitten se [julkaisu] on kuitenkin yksi väline ja sit kun se näyttää niinku eriltä kuin miltä kaikki muu näyttää niin sitten se ehkä siinä tökkii.

Yksi ministeriöstä haastateltu toivoi, että ministeriöissä olisi tarkemmat perustelut sille, että mitä julkaistaan julkaisuna. Toimisiko jossakin tilanteessa esimerkiksi oma verkkosivu tai erillissivusto tiedon tuomiseksi paremmin. Tarvittaisiin myös taho, joka tekisi julkaisupäätökset kaikille sarjoille. Yksi haastateltavista pohti, että olisiko se käyttäjille selkeämpää, jos ministeriöillä olisi vain yksi yhteinen valtioneuvoston julkaisusarja, joka olisi teemoitettu. Kaksi ministeriöstä haastateltua toi esille sen, että julkaisujen kansista täytyy näkyä, minkä ministeriön materiaali on kyseessä. Ministeriöt ovat kuitenkin itse julkaisujensa kustantajia. Julkaisut ovat tärkeä osa myös ministeriöiden brändien rakentamista. Yhden haastateltavan mielestä pitäisi luoda kaikille ministeriöille valtioneuvoston yhteinen ilme, jossa valtioneuvoston logon rinnalla olisi aina kyseisen ministeriön nimi.

Erään haastateltavan mukaan Valtoon olisi hyvä saada mukaan myös ns. working papers ja policy papers -tyyppiset raportit. Editoitu video jonkun odotetun julkaisun tiedotustilaisuudesta Valtossa voisi myös edistää avoimuutta.

H1: Et nyt tavallaan se viestintäboosti on sitten siellä ministeriöitten julkisilla verkkosivuilla, mutta sitten taas, kun se ei kohdistu siihen pitkäaikaissäilytykseen, vaan siihen hetkelliseen, mikä nyt niinku tietoasian-tuntijan ja arkiston näkökulmasta on hetkellinen, vuos kaksi.

Avoimen julkaisemisen esteenä kaksi ministeriöstä haastateltua piti sitä, että toimitajiusvoima puuttuu tällä hetkellä kokonaan julkaisutuotannosta. Yksi ministeriöstä haastateltu nosti esiin organisaation kankeuden ja hitaan päätöksenteon. Esteenä nähtiin myös Valton huono tunnettavuus. Markkinointia ei ole tehty, koska ei olla ymmärretty miten tärkeä Valto voisi olla. Julkaisujen markkinointi tapahtuu ministeriökohtaisesti ja ministeriöiden verkkosivujen julkaisut-osiota mainostaen.

H4: Tiedonhakuja, opiskelua ja tutkimusta tehdään pidemmällä jän-teellä, joten tieto olisi hyvä olla saatavissa ja poimittavissa järjestetyissä palveluissa ja kokoelmissa.

AMK-haastateltavalta tuli toivomus, että Valton metatiedot saataisiin Melindaan tai Finnaan. Kirjastojen kokoelmatyö helpottuisi, jos halutut verkkojulkaisut voisi poimia Melindasta omaan tietokantaan. (ks. tarkemmin kohta 5.1.5 Kirjaston kokoelmatyö ja avoimet julkaisut). Metatietojen kehittämisessä tuli toive asiasanojen tarkistamisesta JUHO – julkishallinnon ontologiasta ja niiden lisäämisestä. Siinä suurempaa roolia toivottiin VNK:n tietotuki- ja julkaisuyksiköstä.

H11: Tota, onko tämä kuva ehkä vähän valtiomainen, että ketä tänne [Valtoon] halutaan kävijöiksi?

Valton etusivun ulkoasua toivottiin kehitettävän houkuttelevammaksi useammassa haastattelussa. Etusivun kuvaa pidettiin erikoisena valintana. Kuvasta ei voi päätellä, että kyseessä on julkaisuarkisto. Kuvan pitäisi ilmentää sitä kenelle Valto on tarkoitettu. Valtoon toivottiin omaan kategoriaan myös erillisjulkaisut kaikista ministeriöistä. Valto on annettu kaikille ministeriöille käyttöön ja halutessaan he voivat tallentaa sinne myös erillisjulkaisut. Ylipäätänsä kategorioita toivottiin lisää. Yksi haastateltavista toivoi selausmahdollisuutta sarjoittain siten, että sarjojen nimet ovat

valmiiksi valittavissa haun yhteydessä. Yhdeltä haastateltavalta tuli toivomus, että Valtoon tulisi vinkkaukset muista julkaisuarkistoista. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön valittuaan näkisi, että sen hallinnonalan julkaisut löytyvät Julkarista.

Ministeriöiden julkaisutuotannon yhteistyöryhmää pidettiin hyvänä elimenä, koska siellä on jokaisen ministeriön edustaja. Kahden haastateltavan mukaan ryhmän työskentely voisi olla tehokkaampaa. Kokouksen sisällöt voisivat olla vuorovaikutteisempaa työskentelyä. Ryhmältä toivottiin henkilöiden sitoutuneisuutta ja suurempien asioiden suunnittelua ja työstämistä.

5.8 Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisutuotanto

Benchmarking-kohteena oli Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) julkaisutuotanto. THL:n Tuotteet-yksikkö Tietopalvelut-osastolla vastaa THL:n julkaisujen tuotannosta, taitosta, painatuksesta, toimitustyöstä, markkinoinnista ja asiakaspalvelusta. Julkaisutiimin (yhteensä 2,8 henkilötyövuotta) työpanos muodostuu seuraavista osa-alueista:

- graafinen suunnittelija (1 htv)
- koordinaattori/julkaisusuunnittelija (0,6 htv)
- markkinointivastaava (0,2 htv)
- asiakaspalveluvastaava (0,2 htv) sekä
- julkaisupäällikkö (0,8 htv).

Julkaisutiimi koordinoi vuosittain 120–140 julkaisun tuotannon. Organisaation Tilastot ja rekisterit -yksikkö tekee itse tilastoraportit, joita julkaistaan vuosittain reilut 40 kappaletta. Osaan THL:n sarjoista on tehty tyylitelty Word-kirjoituspohja, joita julkaisujen kirjoittajat voivat itse käyttää ns. itsepalvelusysteemillä. Pohjasta tulee siisti lopputulos, jos tyylejä noudattaa ohjeen mukaan. Jonkin verran taittotöitä tilataan myös kilpailutetulta sopimuspainolta. Paino auttaa tarvittaessa myös itsepalvelu-Wordien viimeistelyssä painotiedostoiksi, ja se testaa niiden saavutettavuuden.

THL:n julkaisujen kohderyhmä on laaja. Selkeästi esiin nousevat asiantuntijat, opiskelijat, päättäjät, kehittäjät ja kunnat. Monet julkaisuista kiinnostavat myös kansalaisia. Julkaisujen markkinointia tehdään THL:n uutiskirjeessä, Twitterissä ja Facebookissa. THL:n järjestämissä isoissa tapahtumissa, esimerkiksi Hyvinvointiareena, esitellään ja myydään yleensä julkaisuja erillisellä osastolla. Myös omassa talossa järjestettävissä tapahtumissa tietyille kohderyhmille esitellään julkaisuja. Myytäviä julkaisuja on enää vähän, suurin osa on ilmaisia verkkojulkaisuja.

H10: Se sisältö [Julkarin] sinänsä on niin kiinnostavaksi ja tarpeelliseksi katsottu, että se markkinoi itse itseään.

Julkaisuarkisto Julkarin markkinointi on todella minimaalista, mitään massiivista markkinointiponnistusta siitä ei ole tehty. THL:n verkkosivun etusivulla sitä aikoinaan mainostettiin. Joskus aikoinaan on tehty myös Julkari-kirjanmerkkiä jaettavaksi tapahtumissa. Nykyään Julkarin ns. hakulaatikko näkyy kaikkialla THL:n verkkosivuilla. Kohderyhmät pitävät Julkarin sisältöä niin kiinnostavana ja tarpeellisena, että sen markkinointi hoituu itsestään. Julkarin julkistamisvuonna 2012 avoimet julkaisuarkistot eivät olleet vielä niin yleisiä, joten ajankohta tällaisen relevantin sisällön tarjoamiseen on osunut oikeaan kohtaan.

Julkarissa ilmestyvät kaikki sellaiset julkaisut, jotka ovat julkaisuiksi määriteltä. THL:n linjauksen mukaan jotkin (2–4/v.) maksulliset painotuotteet eivät ole heti ilmaisia saatavina, mutta näistäkin on metatiedot Julkarissa. Lisäksi Julkarissa on THL:n tutkijoiden kirjoittamia tieteellisiä artikkeleita tai vähintään niiden metatietoja. Sähköiset esitteet THL julkaisee verkkosivuillaan ja arkistoi aineistopankkiin (=kuvapankki). Julkarissa noudatetaan Kansalliskirjaston metadatasuosituksia. Kaikkia suosituksen kenttiä ei ole otettu käyttöön. Asiasanoissa käytetään YSO yleinen suomalainen ja TERO terveyden ja hyvinvoinnin -ontologioita. Tietovarantopalvelut-yksikön henkilö tekee asiasanoittamisen THL:n julkaisuihin. Tietopalvelun henkilöstö teki vuonna 2018 suuren metadatasiiivoustyön Julkarissa. Samalla ennakoitiin myös tulevaisuutta ottaen mukaan kenttiä, joita ei vielä käytetä, esimerkiksi ORCID (Open Researcher and Contributor ID). Kaikilla Julkarissa olevilla julkaisuilla on pysyväisosoite. Julkari toimii myös THL:n julkaisurekisterinä.

H11: Tutkijat itse haluavat tehdä aina vain tiiviimpää ja ovat innostuneita tekemään esimerkiksi infograafeja ja kehittämään niin kuin visuaalisuutta julkaisuissaan.

THL:n julkaisujen löydettävyyttä haastateltavat pitivät hyvänä. Ne löytyvät yleensä myös Googlen perushaulla. Julkarin hakutoimintoon ei olla aina ihan tyytyväisiä. Julkariin tehdyt yksityiskohtaiset hakuohjeet ovat auttaneet monia hauissa, mutta edelleen koetaan, että aina haku ei toimi halutulla tavalla. Julkaisujen käytettävyys koettiin osan julkaisujen kohdalla hyväksi. THL:n tutkijat ovat innostuneet tekemään visuaalisempia ja tiiviimpiä julkaisuja. Oppikirjat ja konkreettiset työkaluiksi tarkoitetut oppaat haastateltavat kokivat houkutteleviksi. Näistä on tullut myös hyvää palautetta käyttäjiltä. Haastateltavat arvelivat houkuttelevuuden yhdeksi syyksi sen, että kirjoittajilla on jo niin vahva kokemus siitä, mikä palvelee käyttäjää. Sisältöä tehdään ja testataan toisinaan yhteistyössä käyttäjien kanssa. Yhtenäisen ilmeen ja logon sekä THL:n asiantuntijoiden esilläolo mediassa arveltiin auttavan tunnettavuudessa. Haastateltavat kokivat, että Julkarin tunnettavuutta on lisännyt se, että e-viittaaminen mm. tiedotteissa ja verkkosivuilla, tehdään aina Julkarissa tietueeseen URN-osoitteella eikä suoraan PDF-tiedostoon. Käyttäjä tavallaan pakotetaan kiertämään Julkarin kautta, että hän saa avattua ko. julkaisun.

THL:n julkaisut kiinnostavat laajasti ja niitä luetaan paljon (taulukko 3).

Taulukko 3. Tilastot THL:n julkaisujen osalta 11/18–10/19 TOP 3 (THL 23.10.2019)

Julkaisun nimi	Latausmäärät
Syödään yhdessä – ruokasuositukset lapsiperheille	37424
Turvallinen lääkehoito – Opas lääkehoitosuunnitelman tekemiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa	31652
FinCC-luokituskokonaisuuden käyttöopas – SHTaL 3.0, SHTuL 1.0	18702

Ajanjaksolla marraskuu 2018 – lokakuu 2019 THL:n kolme ladatuinta verkkojulkaisua ovat ”Syödään yhdessä – ruokasuositukset lapsiperheille”, jonka latauskertoja

on 37424. Toiseksi eniten on 31652 latausmäärällä ladattu ”Turvallinen lääkehoito – Opas lääkehoitosuunnitelman tekemiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa”. Kolmanneksi yltää ”FinCC-luokituskokonaisuuden käyttöopas” 18702 latauskerralla. (Taulukko 3.)

6 TULOKSIEN TULKINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön lähtökohtana oli olettaus, että tiedonhakijat löytävät huonosti ministeriöiden avoimet verkkojulkaisut. Myös Julkaisuarkisto Valton tunnettavuuden ammattikorkeakoulun asiakkaiden keskuudessa arvelin heikoksi. Julkaisujen löydettävyyteen pidin yhtenä syynä puutteellisia metatietoja. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, että kenelle ministeriöiden julkaisut on tehty ja miten ne saataisiin paremmin löydettäviksi. Tutkimuksessa selvitettiin myös, että mitä haasteita ministeriöiden avoimet verkkojulkaisut tuovat AMK-kirjastojen kokoelmatyöhön. Tavoitteeni oli löytää kehittämisideoita näiden ongelmien ratkaisemiksi.

6.1 Ministeriöiden julkaisujen kohderyhmät ja markkinointi

Ministeriöiden julkaisujen kohderyhmät nähtiin laajasti, aina kansalaisista kansainvälisiin yhteistyötahoihin saakka. Lisäksi mainittiin toimittajat, tutkijat, yhteisöt, tutkimuslaitokset, hallinnonalat, asiantuntijat ja yritykset. Yhtenä tärkeänä kohderyhmänä nähtiin kirjastot, opiskelijat ja opettajat, jotka liittyvät läheisesti myös tähän tutkimukseen. Osa julkaisuista on tehty suoraan jollekin tietylle ammatti- tai asiantuntijaryhmälle, esimerkiksi eläinlääkäreille. Osa julkaisuista on tarkoitettu kaikille kansalaisille. Osa saattaa olla vain ministeriön sisäiseen työskentelyyn.

Tutkimuksessa nousi esiin kohderyhmien erilainen tarve ja lähestymistapa tietoon. AMK-kirjastoille on tärkeää seurata uusinta tietoa oppilaitoksen koulutusalojen ja omien kokoelmapoliittisten valintojen mukaan. Opiskelijat etsivät julkaisuja taas oman tarpeen, esimerkiksi opinnäytetyön aiheen mukaan. Opiskelija hyötyisi, jos Valto ehdottaisi hänelle oman aihehaun perusteella vastaavia muita julkaisuja. Haastateltavien kokemusten mukaan opettajat seuraavat oman alansa julkaisuja ja vinkkaavat niistä opiskelijoille. Osalle helpoin tapa lähestyä tietoa on perinteinen tutkiminen kirjaston hyllyjä, jolloin e-aineistot saattavat jäädä tavoittamatta.

Ministeriöiden verkkojulkaisujen ja Valton parempaa markkinointia toivottiin monissa haastatteluissa. Tällä hetkellä omien julkaisujen markkinointi on ministeriöiden vastuulla ja yhteisiä linjauksia ei ole. Monissa haastatteluissa hyvänä markkinointi-

kanavana pidettiin Twitteriä. Suunniteltu yhteinen Twitter-tili valtioneuvoston julkaisuille, jossa mainostettaisiin kaikkien ministeriöiden sarjajulkaisuja, voisi olla toimiva ratkaisu. Yhteinen markkinointikanava ministeriöiden julkaisuissa lisäisi mielestäni niiden tunnettavuutta ja käyttöä. Ministeriöt voisivat jatkaa tämän lisäksi myös omaa markkinointiaan.

Peräti kaksi haastateltavista oli sitä mieltä, että ministeriöiden julkaisujen markkinointia ei näy missään. Tutkimuksessa tuli esiin, että esimerkiksi hallitusohjelman tunnistaminen ministeriön julkaisuksi ei kaikille ollut selvää. Oman näkemykseni mukaan ministeriöiden julkaisujen sisällöt ovat usein uutisissa ja mediassa, mutta uutisista on toisinaan vaikea tunnistaa sitä, että asiasta on tehty myös julkaisu. Kokemukseni mukaan ennen uutisoinneista kävi selkeämmin ilmi uutisen lähde, esimerkiksi julkaisu kansikuvana.

Valton markkinointi ei ollut tavoittanut valtioneuvoston ulkopuolisia kohderyhmiä. Julkaisuarkiston olemassaolo tuli osalle haastatelluista yllätyksenä. Mielestäni Valton yhdenmukaiseen markkinointiin kannattaa ministeriöissä jatkossa panostaa. Linkki Valtoon tulisi löytyä kaikkien ministeriöiden omilta verkkosivuilta Julkaisutvälilehdeltä. Erillinen Valto-linkki puuttuu lokakuussa 2019 puolustusministeriön (Puolustusministeriö, [viitattu 26.10.2019]), sisäministeriön (Sisäministeriö, [viitattu 26.10.2019]), ja ulkoministeriön (Ulkoministeriö, [viitattu 26.10.2019]) sivuilta. THL:n käyttämä Julkarin pieni laatikko, joka vie hakusivulle oli mielestäni käytännöllinen ratkaisu. Oikeusministeriön (Oikeusministeriö, [viitattu 26.10.2019]) ja valtiovarainministeriön (Valtiovarainministeriö, [viitattu 26.10.2019]) verkkosivuille on tehty samankaltainen laatikko, joka vie Valton hakusivulle. Laatikkoa voisi kehittää vielä siten, että perushaun voisi tehdä jo laatikon kuvasta. Kaikkien ministeriöiden verkkosivuilla olisi samanlainen hakulaatikko.

Tutkimuksen mukaan osa sisällöntuottajista ei aina ymmärrä, että millä osoitteella tulisi muissa julkaisuissa ja tiedotteissa viitata toiseen verkkojulkaisuun. Sisällöntuottajat eivät välttämättä tiedä, että URN-tunniste on julkaisun pysyväisosoite ja väärän osoitteen käyttäminen saattaa vaikeuttaa julkaisun löytymistä myöhemmin. URN-tunnisteen markkinointia ja ohjeistusta tulisi lisätä sisällöntuottajille. THL on onnistunut URN-tunnisteen markkinoinnissa hyvin, mutta se on vaatinut pitkällistä ja kärsivällistä ohjaamista.

Ministeriöiden julkaisut eivät ole yhtä ladattuja kuin THL:n julkaisut. Valton eniten ladattu julkaisu viimeisen vuoden aikana on englanninkielinen sosiaali- ja terveysministeriön Suomen perustulokokeilusta kertova ”The basic income experiment 2017–2018 in Finland”. Sitä on ladattu 28222 kertaa viimeisen vuoden aikana. (Taulukko 1.) Julkaisusta löytyy myös suomenkielinen versio ja sitä on ladattu koko sen olemassaolon aikana vain 1107 kertaa (Valto 2.8.2019). Tämän perusteella voisin olettaa, että ministeriöiden julkaisut kiinnostavat myös kansainvälisesti. THL:n ladatuin julkaisu viimeisen vuoden aikana on ”Syödään yhdessä – ruokasuositukset lapsiperheille”, jonka latauskertoja on vuoden aikana ollut 37424 (Taulukko 3).

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisujen hyvä tunnettavuus johtuu mielestäni kahdesta syystä. Sosiaali- ja terveysministeriö on onnistunut julkaisujen markkinoinnissa. Niiden kohderyhmä on löytänyt ministeriön käyttämät sosiaalisen median viestintäkanavat. Monet sosiaali- ja ministeriön aihepiirit koskettavat kaikkia kansalaisia. Haastatteluissa tuli esille, että sosiaali- ja terveysministeriö esittelee asioita mielenkiintoisella ja houkuttelevalla tavalla sosiaalisessa mediassa. Toisena syynä näen sen, että julkaisut ovat aiemmin olleet sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon alan yhteisessä julkaisuarkisto Julkarissa, joka on laajasti tunnettu ja käytetty palvelu.

6.2 Kirjaston kokoelmatyö ja tiedonhankinta

Tutkimuksen mukaan AMK-kirjastoissa avoimet verkkojulkaisut vaativat paljon työtä mm. seurannassa ja valinnassa, koska eri organisaatiot tuottavat avointa tietoa valtavasti. Tietoja löytyy julkaisuarkistojen lisäksi organisaatioiden verkkosivuilta. Kirjastoammattilaiset kuvailevat valitut verkkojulkaisut omaan kirjastotietokantaansa, jos niitä halutaan tarjota omille asiakkaille. AMK-kirjastot pitivät poimintaa tarpeellisenä ja hyvänä keinona oman kokoelmatietokannan rakentamisessa, koska siten kokoelma palvelee parhaiten omaa toimintaympäristöä. Kuvailustandardiryhmän (2018) mukaan perinteinen tapa hallita aineistoja eli kuvailla ne omaan kirjastotietokantaan ei enää pelkästään riitä. Aineistojen kuvailua tehdään päällekkäisesti monissa organisaatioissa.

Käyttävätkö opiskelijat sitten ministeriöiden julkaisuja lähteinä omissa töissään? Theseuksen mukaan käyttävät. SeAMK:n opinnäytetöissä on käytetty lähteenä sosiaali- ja terveysministeriötä noin 840 kertaa ja työ- ja elinkeinoministeriötä noin 300 kertaa. Vastaavat luvut Laurea-opinnäytetöissä ovat sosiaali- ja terveysministeriö noin 2100 kertaa ja työ- ja elinkeinoministeriö noin 700 kertaa. (Theseus, [viitattu 19.10.2019].) Tässä opinnäytetyössä aineistoa ei kerätty suoraan opiskelijoilta. AMK-kirjastojen haastateltavat antoivat arviot omien kokemuksien ja tiedonhankinnan opetuksen pohjalta. Tein haastattelujen jälkeen ministeriöiden julkaisuista haut molempien AMK-kirjastojen Finnoihin ja tiedot löytyvät taulukosta 2 (ks. kohta 5.6 Kirjaston kokoelmatyö ja avoimet julkaisut).

AMK-haastateltavien olettamus oli, että opiskelijat hakisivat aineistoa ensisijaisesti aina oman oppilaitoksen Finnan kautta. Tästä päättelen, että opiskelijat pitävät kirjastotietokantaa luotettavana, ajankohtaisena ja kattavana tiedonlähteenä. Haasion ja Savolaisen (2004, 29) mukaan näiden edellä mainittujen laatutekijöiden perusteella opiskelijat valitsevat kirjastotietokannan jatkossakin yhdeksi tiedonlähteekseen. Haastateltavat ollettivat opiskelijoiden tekevän myös Google-hakuja. Tämän tutkimuksen mukaan ministeriöiden julkaisut löytyvät kuitenkin huonosti Googlella ellei tiedä julkaisun nimeä täsmällisesti.

Ministeriöiden julkaisujen löydettävyyttä olisi tärkeää, koska ne sisältävät luotettavaa ja tutkittua tietoa. Luotettavaa tietoa ei ole koskaan liikaa tarjolla. Haasion (2015, 7) mukaan ministeriöiden julkaisut ovat normatiivista informaatioita, koska ne ovat viranomaisten välittämiä viranomaisjulkaisuja ja niiden informaation luonne on mm. julkista ja ne ovat sopusoinnussa yhteiskunnan arvojen ja normien kanssa.

Freundin (2015) ammatillisessa tiedonhankintamallissa tiedontarve lähtee tilannesidonnaisuudesta, jonka tekijät ovat henkilö, projekti, työtehtävä ja informaatiotehtävä. Myös erilaiset vaatimukset ja rajoitteet vaikuttavat lähteen valintaan. (Freund 2015, 1601.)

Opiskelijan tiedontarve voi liittyä esimerkiksi kurssin tiettyyn tehtävään (työtehtävä tai informaatiotehtävä) tai opinnäytetyöhön (projekti) liittyvä. Vaatimuksissa vaikuttavat mm. tiedonhaun syvällisyys; opinnäytetyötä varten tarvitaan tutkimustietoa, mutta tehtävään voi riittää yleisen tason informaatio. Rajoitteissa vaikuttavat mm.

löydettävyys. Opinnäytetyössä tarve on usein vaikeamminkin löydettävissä olevalle aineistolle, kun taas tehtävään voi riittää helposti ja nopeasti saatavilla oleva verkkoaineisto. Myös aika on tärkeä rajoite, kun lähdettä valitaan. Opinnäytetyössä aikaa on runsaasti enemmän käytettävissä kuin yksittäisessä tehtävässä. Opinnäytetyössä opiskelija voi valita lähteeksi ensin kirjaston tiedonhankintaohjauksen (ihmiset) tai ohjaajansa (ihmiset). Opiskelija voi myös luottaa omiin tiedonhankinnan taitoihinsa (kokemus) ja niiden perusteella valita tiedonlähteet.

6.3 Verkkojulkaisujen metatiedot

Ministeriöiden sarjajulkaisujen asiasanat, tekijätiedot ja tiivistelmät tulevat julkaisujen kirjoittajilta. Muut metatiedot sarjajulkaisuissa tulevat VNK:n julkaisutuotantotiimiltä. Valtion metatiedoissa noudatetaan metadatasuosituksia. Vanhojen julkaisujen kohdalla metatiedoissa on vielä korjattavaa Valtossa. Tavoitteena VNK:n julkaisutuotantotiimissä on, että asiasanoissa käytettäisiin JUHO – julkishallinnon ontologiaa tehokkaammin. Tutkimuksessa tuli ilmi, että julkaisujen kirjoittajat ei ole ymmärtäneet riittävän hyvin asiasanojen merkitystä. Kukaan ei myöskään tarkista annettuja asiasanoja. Opinnäytetyön tekovaiheen aikana JUHO saatiin integroitua Valtoon ja parhaillaan sen käyttöä testataan julkaisutuotantotiimissä. JUHO tarjoaa oikean termin, kun asiasanoja syötetään Valtoon. JUHO-sanojen lisäksi on mahdollista käyttää myös vapaita asiasanoja. Mielestäni julkaisujen löydettävyyden kannalta olisi kuitenkin tärkeää, että julkaisutuotantotiimissä tarkistettaisiin annetut asiasanat ja tarvittaessa ne korjattaisiin sekä niitä täydennettäisiin.

Viidan (2019) mukaan julkaisuarkistojen parissa työskentelevät tuntevat melko hyvin, pari vuotta olemassa olleen, metadatasuosituksen. Suositus on tehty yhteistyössä usean eri organisaation kanssa, mikä varmasti myös lisää sen tunnettavuutta. Varsinaista markkinointia metadatasuosituksen osalta ei ole tehty, mutta sen tunnettavuutta pyritään lisäämään erilaisten tapatumien yhteydessä ja sähköpostilistojen kautta. Metadatasuosituksen olemassaolosta muistutetaan julkaisuarkiston asiakkaita viimeistään silloin, kun he ovat tekemässä metadatamuutoksia tai uusivat syöttölomakkeitaan. (Viita 2019.) Oman näkemykseni mukaan se ei pelkästään riitä,

että metadatasuosituksia noudatetaan Valton julkaisuissa. VNK:n julkaisu- ja tuotantotietojen ja ministeriöiden julkaisuyhdyskuntien tulee ylläpitää ja päivittää osaamistaan metatietoasioissa jatkuvasti.

Laadukkaiden ja yhdenmukaisten verkkojulkaisujen metatietojen käyttö Valtossa nousi tutkimuksessa tärkeään asemaan. Haastatteluissa ilmeni, että Suomeen tarvitaan kansallinen palvelu ja malli, joka ottaisi vastuuta verkkojulkaisujen metatiedoista. Kansalliskirjaston ylikirjastonhoitaja Cecilia af Forsellesin mukaan Kansalliskirjastossa on myös tunnistettu samat tarpeet. Tavoitteena on tarjota kustantajille maksuton alusta, jonka kautta erilaiset kustantajat saavat julkaisujen metatiedot Melindaan. (Elenius 2019, 44.) Haastateltavien mukaan Valton julkaisujen metatietojen automaattista haravoimista Melindaan tai vähintään Finnaan pidettiin kirjastojen koelmatyön kannalta toivottavana.

Ilvan (2017) mukaan julkaisuarkistoista on mahdollista haravoida metatietoja muihin hakupalveluihin. Valton siirto Finnaan onnistuu teknisesti, koska Valtossa on Finnalle räätälöity OAI-PMH-formaatti tietojen siirtoon. Kokemusta julkaisuarkistojen siirroista on kertynyt jo useamman vuoden ajalta (Viita 2019.) Viita (2019) vahvistaa, että ”Melindaan pystyy jatkossa haravoimaan julkaisuarkistoja, mutta haravointiin liittyy selvitystyötä metadatakonsversioiden osalta.”

Metatietojen täytyy kuitenkin olla laadukkaita ja standardien mukaisia, että ne eivät aiheuta lisätyötä kirjastoissa. Basconesin ja Staniforthin (2018) mukaan puutteellisilla ja virheellisillä metatiedoilla on tunnistettu olevan negatiivista vaikuttavuutta monissa asioissa kirjastopalveluiden toiminnassa. Niitä ovat mm. epäluotettavat aineistojen käyttötilastot ja -kustannuslaskelmat sekä tiedonhakijan tyytymättömyys tarjontaan ja kykyyn ymmärtää kokoelman laajuutta. Jos kirjastoammattilaiset joutuvat käyttämään paljon aikaa metatietojen korjaamiseen, tämä vaikuttaa myös kirjaston piilokustannuksiin. (Bascones & Staniforth 2018.)

Haastatteluissa Melindan etuna pidettiin sitä, että kirjastot voivat itse päättää tarpeen mukaan, mitä julkaisuja ne poimivat sieltä omaan kokoelmaansa. Jos Valton metatiedot siirretään ainoastaan Finnaan, kirjastot eivät voi tehdä itse valintoja, mitä yksittäisiä julkaisuja haluaisivat omaan kokoelmaan mukaan. Valton aineistosta voi kuitenkin tehdä valintoja rajaamalla tietyt ministeriöt omaan tietokantaansa (Viita

2019). AMK-kirjastojen haastatteluissa tuli kuitenkin esiin valinnan mahdottomuus, minkä ministeriön sieltä voisi jättää pois. SeAMK Finnassa ei tällä hetkellä ole yhtäkään puolustusministeriön, sisäministeriön ja ulkoministeriön julkaisua (taulukko 2). Sen sijaan Laurea Finnassa on kaikkien ministeriöiden julkaisuja (taulukko 2). Viidan (2019) mukaan ”erikoistapauksissa settejä voidaan määritellä myös metadataan perustuen, mutta ne vaativat määrittely- ja ylläpitotyötä myös julkaisuarkiston puolella.”

Joka tapauksessa olisi tärkeää saada Valton kuten muidenkin julkaisuarkistojen sekä pelkästään verkossa olevien julkaisujen metatiedot Melindaan helpottamaan kirjastojen kokoelmatyötä. Viidan (2019) mukaan se vaatii kuitenkin vielä selvitystyötä Kansalliskirjastossa. Finnaan Valton metatietojen siirto onnistuu jo nyt teknisesti. Jotta kirjastotkin hyötyisivät tästä, täytyisi Viidan (2019) mukaan Valtossa ensin määritellä myös muita kokonaisuuksia metadataan perustuen kuin ministeriöiden setit. Näiden suunnittelussa ja tarpeissa kannattaisi tehdä yhteistyötä esimerkiksi AMK-kirjastojen kanssa, jotta tarpeet vastaavat kysyntää. Toteutuessaan malli parantaisi huomattavasti myös ministeriöiden julkaisujen löydettävyyttä ja tunnettavuutta. Pelkästään Finnan yleisellä puolella Valto ei tuo toivottua tulosta, jos AMK-kirjastojen asiakkaat käyttävät lähinnä oman oppilaitoksen Finnaa.

6.4 Kehittäminen

Tutkimuksessa yhdeksi keskeisimmäksi avoimen julkaisemisen kehittämiskohteeksi nousi sähköisen julkaisuformaatin, löytyminen ja käyttöönotto ministeriöiden julkaisuissa. Julkaisujen saavutettavuusvaatimusten (L 15.3.2019/306) vuoksi se nähtiin jopa pakollisena tehtävänä. Sähköisen julkaisuformaatin, HTML5-sovelluksen tuloa toivottiin PDF-tiedoston rinnalle, koska käyttäjinä on vielä henkilöitä, jotka haluavat tulostaa julkaisun paperille. VNK:n tietotuki- ja julkaisuyksikössä on jo tehty töitä mahdollisen sähköisen julkaisuformaatin selvityksessä.

Avointa julkaisemista on edistetty jo aiemmin monin tavoin ministeriöissä. Ministeriöiden verkkojulkaisut ovat avoimesti kaikkien saatavilla maksuttomasti. Julkaisuarkisto Valton kaikilla julkaisuilla on URN-tunnisteet ja pysyväissaatavuus on varmistettu. Valtoon on hiljattain saatu JUHO – julkishallinnon ontologia testattavaksi.

Sen avulla toivottavasti myös asiasanojen yhdenmukaisuus parantuu. Valton meta-tiedoissa käytetään Kansalliskirjaston metadatasuositusta. Metatietojen korjausta on tehty vanhempaan aineistoon Valtossa ja korjaustyö jatkuu edelleen. Toivottavaa olisi, että ministeriöt toisivat kaikki erillisjulkaisunsa verkkosivuiltaan myös Valtoon, jolloin nekin saisivat URN-tunnisteet ja niiden löydettävyys paranisi.

VNK:n julkaisuutuotannon kehittämiseksi tutkimuksessa nousi tarve kustannustoimittajalle ja Valton päätoimittajalle. Kustannustoimittajan tehtäviin kuuluisivat julkaisujen kirjoittajien auttaminen ja ohjaaminen sisällön esittämisessä sekä visualisoinnissa. Edellä mainituilla toimenpiteillä olisi vaikutusta myös julkaisujen houkuttelevuuteen. Kustannustoimittaja voisi tehdä myös päätökset, mitä missäkin julkaisusarjassa julkaistaan. Valton päätoimittaja vastaisi Valton julkaisujen teemoittamisesta sekä kategorisoinnista. Tällöin Valto ehdottaisi käyttäjälle samankaltaisia muita julkaisuja tai käyttäjä voisi edetä tiettyjen teemojen ja kategorioiden kautta eteenpäin.

Valton etusivun kehittäminen nousi myös tutkimuksessa esille. Toivomuksia tuli mm. kuvituskuva osalta, että sen pitäisi kertoa paremmin mikä Valto on ja kenelle se on tarkoitettu. Ministeriöiden erillisjulkaisuille toivottiin omaa kategoriaa. Valton toivottiin tulevaisuudessa kehittyvän enemmän suoratoisto- ja kaupallisia palveluita muisuttavaan malliin. Tutkimuksen mukaan käyttäjät odottavat kategorialähtöistä lähestymistä. Valtoon kannattaisi tehdä ja lisätä myös yksityiskohtaiset hakuohjeet, kuten THL oli tehnyt. Saadun palautteen mukaan hakuohjeet ovat auttaneet käyttäjiä löytämään etsimänsä paremmin.

6.5 Julkaisuarkistojen kehityskohteet

Pyysin myös Viidalta kehittämisideoita Valtoon. Viita (2019) kirjoitti, että uudet toiminnot ja ominaisuudet pyritään tuottamaan samalla kertaa automaattisesti kaikkiin julkaisuarkistoihin. Hänen mukaansa ”Valtossa on valmiuksia jo nyt asioihin, joita ei ole vielä hyödynnetty, mm. kuvagalleriatoiminto ja HTML5-perusteinen äänen ja videoiden streamaus” (Viita 2019.)

Julkaisuarkistojen kehityskohteita, joita Viita (2019) näkee tärkeäksi edistää:

Julkaisujen syöttövaiheeseen kytkettävä automaattinen sisällönkuvailu Annifia hyödyntäen. Syöttövaiheessa Annif ehdottaisi YSO-ontologian mukaisia asiasanoja kokotekstin perusteella. Annifin ehdotukset perustuvat erinäisiin tekoälytekniikoita sisältäviin algoritmeihin.

Julkaisuarkistojen tietojen tarjoaminen linkitettyinä, avoimena datana. Tämä vaatii metadatasuosituksen noudattamista ja myös mahdollisesti lisää kenttiä ja määrittämiä suositukseen ja on täten pidemmän aikavälin kehittämistavoite.

Vapaakappale- ja pitkäaikaissäilytyksen vaatimusten parempi huomiointi julkaisuarkistoissa. Pitkäaikaissäilytykseen liittyy monia haasteita, joita pyritään ratkaisemaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

ID:t tekijöille. Tällä hetkellä tekijät, editorit ja muut henkilöiden nimiä sisältävät metadatakentät ovat puhtaasti tekstimuotoista, jolloin eri kirjoitusasut, kaimat yms. asiat aiheuttavat epätarkkuutta henkilöiden kuvailuun. Todennäköisin id-järjestelmä tähän käyttöön olisi ORCID [Open Researcher and Contributor ID].

Monipuolisempi mallintaminen julkaisuarkistoissa kuvattaville objekteille eli entiteeteille. Tällä hetkellä kuvaaminen on keskittynyt julkaisuobjektin ympärille, eli Dublin Core metadata kuvaa vain julkaisuja, artikkeleita yms. ja tekee sen samalla metadataskeemalla. Tulevassa Dspace-versiossa on mahdollista mallintaa entiteetteinä myös muita tarvittavia asioita, kuten tekijöitä, kokoelmia, sekä näiden välisiä suhteita. Uusi versio tulee käyttöön näillä näkymin vasta parin vuoden kuluessa, sitä ennen meillä on paljon suunnittelua edessä tämän osalta.

Tietueiden versiointi. Tällä hetkellä kunnollista versiointitukea ei ole, mutta etsimme mahdollisuuksia tämänkin toteuttamiseen. (Viita 2019.)

7 POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää, kenelle ministeriöiden avoimet verkkojulkaisut on tehty ja miten ne saataisiin kattavammin kaikkien tiedontarvitsijoiden löydettäviksi. Tavoitteena oli löytää ammattikorkeakoulun kirjaston kokoelmatyön ongelmakohtia, joita ministeriöiden avoimet verkkojulkaisut voivat aiheuttaa. Tutkimuksessa selvitin myös, että miten avointa julkaisemista voitaisiin edistää ministeriöissä. Tavoitteena oli löytää kehittämissideoita näiden ongelmien ratkaisemiseksi.

Opinnäytetyössäni tutkimusmenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu, joka litteroinnin takia on aikaa vievä menetelmä. Aikarajoitteen vuoksi minulla ei kuitenkaan ollut mahdollisuutta haastatella useampaa AMK-kirjastoa. Rinnalla olisi voinut käyttää Webropol-kyselyä esimerkiksi kaikille AMK-kirjastoille, jolloin tuloksista olisi saattanut selvitä myös muuta. Asiantuntijahaastattelu ja benchmarking täydensivät kuitenkin hyvin teemahaastattelun tuloksia.

Tutkimuksessa tarkastelin avoimia verkkojulkaisuja, metatietoja ja julkaisuarkistoja tiedonhankinnan ongelmien ja vaikuttavuuden teoreettisen viitekehyksen kautta. Tutkimus tukee teoriaa metatietojen tärkeydessä siinä, että löydettävyyden kannalta avoimet verkkojulkaisut tarvitsevat standardinmukaiset metatiedot. Metatietoja avoimelle verkkoaineistolle tekevät yhä useammin muutkin kuin sisällönkuvailun ammattilaiset. Tutkimuksen mukaan samaa työtä metatietojen täyttämässä samoista julkaisuista eri tietokantoihin tehdään päällekkäin useissa paikoissa.

Julkaisujen avoimuuden ja standardien mukaisten metatietojen vuoksi yhteistyö muiden tietojärjestelmien kanssa pitäisi olla helppoa ja sujuvaa. Näin se ei kuitenkaan tällä hetkellä vielä ole. Kirjastot eivät voi vielä hyödyntää Valton metatietoja kokoelmatyössään. Valton tietoja ei haravoida automaattisesti minnekään kirjastojen metatietovarantoon, josta ne olisivat kaikkien kirjastojen käytettävissä. Tietojen saaminen yhteiseen metatietovarantoon parantaisi ministeriöiden julkaisujen löydettävyyttä ja tunnettavuutta.

Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että monet VNK:n julkaisutuotantotiimin kehittämistoimet ovat edistäneet avointa julkaisemista. Näitä ovat mm. il-

maiset verkkojulkaisut, URN-tunnisteet, pitkäaikaissaatavuus ja metadatasuosituksen käyttö. Tuloksista nousi kuitenkin esiin myös kehitettäviä asioita kuten julkishallinnon ontologian JUHOn kattavampi käyttö julkaisujen asiasanoissa. THL:n julkaisuihin asiasanoituksen tekee tietopalvelualan ammattilainen, mikä takaa tasaisen laadukkaat asiasanat kaikille julkaisuille. Samaa kannattaisi pohtia myös ministeriöiden julkaisuissa.

Viita (2019) mainitsee julkaisuarkistojen yhtenä kehityskohteena sisällönkuvailu Annifin, joka ehdottaisi tekoälytekniikan avulla automaattisesti kokotekstistä YSO-ontologian sanoja. Toteutuessaan Annif vähentää käsin tehtävää asiasanoitusta, mutta mielestäni Annifkin tarvitsee asiasanoituksen asiantuntijaa, joka pystyy määrittämään algoritmit oikein.

Tutkimus osoitti, että tiedon tuottajan pitää ottaa huomioon avointa verkkojulkaisua tehdessään monia asioita kuten julkaisun kohderyhmä, käytettävyys, houkuttelevuus ja löydettävyys. Julkaisun pitää löytyä ilmestyshetkensä jälkeen vielä vuosienkin päästä. Valton kehittämisessä tulee huomioida kohderyhmien erilaiset tarpeet ja lähestymistavat tietoon. THL:ssä julkaisujen sisältöä tehdään ja testataan toisinaan yhteistyössä myös käyttäjien kanssa. Tätä ideaa voisi testata myös ministeriöissä.

Jatkotutkimuksissa voisi selvittää, onko ministeriön julkaisuja käytetty yliopistojen graduissa, vaikka ne eivät olekaan vertaisarvioituja. Kiinnostavaa olisi myös tietää, että miten paljon ministeriöiden avoimia verkkojulkaisuja on kuvailtu yleisten kirjastojen kirjastotietokantoihin. Lisäksi kiinnostaisi tietää miten Kansalliskirjaston metadatasuositus ja ylipäätään metadata-asiat tunnetaan sellaisissa organisaatioissa, joissa ei ole julkaisuarkistoa käytössä avoimille verkkojulkaisuille.

LÄHTEET

A 12.2.2015/134. Valtioneuvoston asetus valtioneuvoston kansliasta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta.

About Libris. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Stockholm: National Library of Sweden. [Viitattu 10.10.2019]. Saatavana: http://librishelp.libris.kb.se/help/about_libris_eng.jsp?redirected=true&pref_is_set=true&textsize=&contrast=&language=en

Alastalo, M., Åkerman, M. & Vaittinen, T. 2017. Asiantuntijahaastattelu. Teoksessa: M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. [Verkkokirja]. Tampere: Vastapaino. [Viitattu 12.8.2019]. Saatavana Ellibs-e-kirjakokoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.

Aukiolot ja yhteystiedot. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjasto. [Viitattu 27.9.2019]. Saatavana: <https://kirjasto.seamk.fi/aukiolot-ja-yhteystiedot/>

Avoin tiede ja tutkimus: Avoimen tieteen käsikirja. 2.6.2014. [Verkkosivusto]. ATThanke. [Viitattu 7.9.2019]. Saatavana: <https://avointiede.fi/sites/avointiede.fi/files/avointiede-kasikirja.pdf>

Avoin tiede. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Helsinki: Tieteellisten seurain valtuuskunta. [Viitattu 8.9.2019]. Saatavana: <https://avointiede.fi/fi/avoin-tiede>

Bascones, M. & Staniforth, A., 2018. What is all this fuss about? Is wrong metadata really bad for libraries and their end-users?. [Verkkolehtiartikkeli]. Insights, 31, 41. [Viitattu 2.9.2019]. Saatavana Ebsco Library & Information Science Source -tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.

Choo, C. W. 1999. A general model of human information seeking. In: P. Tiihonen (ed.) Proceedings of Politics & Internet Conference, 2nd International Congress on Electronic Media & Citizenship in Modern Information Society Held in Helsinki, Finland, Jan 6–9 1999. Helsinki: Sitra, 62–75.

Dublin Core. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Kansalliskirjasto. [Viitattu 28.9.2019]. Saatavana: <https://www.kansalliskirjasto.fi/fi/palvelut/tiedonkuvailun-asiantuntijapalvelut/dublin-core>

Elenius, L. 2019. Tekoäly avuksi tiedon löytämiseen. Kirjastolehti (2), 44–45.

Francke, H., Gamalielsson, J. & Lundell, B. 2017. Institutional repositories as infrastructures for long-term preservation. [Verkkolehtiartikkeli]. Informationresearch, 22 (2). [Viitattu 4.9.2019]. Saatavana: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1144764.pdf>

- Freund, L. 2015. Contextualizing the information-seeking behavior of software engineers. [Verkkolehtiartikkeli]. *Journal of the Association for Information Science & Technology* 66 (8), 1594–1605. [Viitattu 2.9.2019]. Saatavana Ebsco Business Source Ultimate -tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Haasio, A. 2015. Disnormatiivinen ja normatiivinen informaatio. [Verkkolehtiartikkeli]. *Informaatiotutkimus* 34 (4), 1–15. [Viitattu 7.11.2019]. Saatavana: <https://journal.fi/inf/article/view/53512>
- Haasio, A. & Savolainen, R. 2004. Tiedonhankintatutkimuksen perusteet. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Haasio, A. Harviainen, J. T. & Savolainen, R. 2019. Johdatus tiedonhankintatutkimukseen. Helsinki: Avain.
- Halttunen, K. 2011. Pedagogical Design and Evaluation of Interactive Information Retrieval Learning Environment. In E. Efthimiadis, J. M. Fernández-Luna, J. F. Huete, & A. MacFarlane (Eds.), *Teaching and Learning in Information retrieval* Vol. 31, pp. 61–73.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi. 14.–15. p.
- Hotanen, J., Laine, R. O. & Pietiläinen, S. 2001. Benchmarking-opas: Opi hyviltä esikuvilta. Helsinki: Laatu keskus.
- Hypén, K., Piukkula, J. & Saarti, J. 2018. Metatietotyön uudet tuulet – dokumenttien kuvailun merkitys digiyhteiskunnassa. [Verkkolehtiartikkeli]. *Signum* 50 (2), 5–9. [Viitattu 3.9.2019]. Saatavana: <https://doi.org/10.25033/sig.74087>
- Ilva, J. 2017. Suomalaiset julkaisuarkistot vuonna 2017: menestystä ja haasteita. [Verkkolehtiartikkeli]. *Tietolinja* (1). [Viitattu 4.9.2019]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201702151611>
- Julkaisuarkistopalvelut. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Kansalliskirjasto. [Viitattu 24.8.2019]. Saatavana: <https://www.kansalliskirjasto.fi/fi/palvelut/jarjestelmaalustapalvelut/julkaisuarkistopalvelut>
- Julkaisutuotantopalvelut. 3.9.2019. [Verkkosivu]. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. [Viitattu 27.9.2019]. Saatavana valtioneuvoston verkossa. Vaatii käyttöoikeuden.
- Kaarakainen, M-T. & Saikkonen, L. 2015. Tiedonhakutaidot testissä – nuorten osaaminen hakukanavan valinnassa, hakulausekkeen muotoilussa ja hakutulosten arvioinnissa. [Verkkolehtiartikkeli]. *Informaatiotutkimus* 34 (4), 1–15. [Viitattu 2.9.2019]. Saatavana: <https://journal.fi/inf/article/view/53484>

- Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 234.
- Kananen, J. 2019. Opinnäytetyön ja pro gradun pikaopas: Avain Opinnäytetyön ja pro gradun kirjoittamiseen. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 262.
- Kesänen, H-L. 2018. Yksinyrittäjänä toimivan kouluttajan ammatillisen tiedon hankinta. [Verkkajulkaisu]. Tampere: Tampereen yliopisto. Viestintätieteiden tiedekunta, informaatiotutkimus ja interaktiivinen media. Pro gradu. [Viitattu 1.10.2019]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201805211743>
- Kettunen, R. 2007. Open access – tieteellisen tiedon avoin saatavuus. [Verkkoleh-tiartikkeli]. Tieteessä tapahtuu 25 (7), 3–6. [Viitattu 3.9.2019]. Saatavana: <https://journal.fi/tt/article/view/320>
- Kirjastojen yhteystiedot ja aukioloajat. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Vantaa: Laurea-ammattikorkeakoulu. [Viitattu 28.9.2019]. Saatavana: <https://www.laurea.fi/kirjasto/kirjastojen-yhteystiedot-ja-aukioloajat/>
- Kuvailustandardiryhmä. 2018. Katoavan tiedon jäljillä – metatietotyön merkitys digitalisoituvassa tietoyhteiskunnassa. [Verkkoleh-tiartikkeli]. Tietolinja (1). [Viitattu 3.9.2019]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-2488469>
- L 15.3.2019/306. Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta.
- L 8.7.1961/404. Tekijänoikeuslaki.
- Lainaus ja palvelut. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Vantaa: Laurea-ammattikorkeakoulu. [Viitattu 28.9.2019]. Saatavana: <https://www.laurea.fi/kirjasto/lainaus-ja-palvelut/>
- Muhonen, A. & Saarti, J. 2016. Kohti avointa tiedettä – tieteellisten dokumenttien jakelutavan muutoksen vaikutus kirjastoihin. [Verkkoleh-tiartikkeli]. Signum 48 (3), 5–9. [Viitattu 9.9.2019]. Saatavana: <https://journal.fi/signum/article/view/59646>
- Niininen, S., Nykyri, S. & Suominen, O. 2017. YSO: avoin ja monikielinen perusta yhteentoimivalle sisällönkuvailulle. [Verkkoleh-tiartikkeli]. Informaatiotutkimus, 36 (3-4), 43–50. [Viitattu 3.9.2019]. Saatavana: <https://doi.org/10.23978/inf.68904>
- Oikeusministeriö. Ei päiväystä. Oikeusministeriön julkaisut. [Verkkosivu]. [Viitattu 26.10.2019]. Saatavana: <https://oikeusministerio.fi/julkaisut>

- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. uud. p. [Helsinki]: Sanoma Pro.
- Puolustusministeriö. Ei päiväystä. Julkaisut ja asiakirjat. [Verkkosivu]. [Viitattu 26.10.2019]. Saatavana: https://www.defmin.fi/julkaisut_ja_asiakirjat
- Ruokolainen, H. 2017. Asiasana hallussa? – Opiskelijoiden tiedonhakukäyttäytyminen ja asiasanat osana sitä. [Verkkolehtiartikkeli]. Informaatiotutkimus 36 (1), 1–13. [Viitattu 2.9.2019]. Saatavana: <https://journal.fi/inf/article/view/63188>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – menetelmäopetuksen tietovaranto [Verkojulkaisu]. Tampere: yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [Viitattu 29.4.2019]. Saatavana: <https://www.fsd.uta.fi/fi/tietoarkisto/julkaisu/kvalimotv.pdf>
- Saarti, J. 2016. Digitaalinen humanismi Pohjoismaissa. [Verkkolehtiartikkeli]. Informaatiotutkimus, 35 (1-2), 33-36. [Viitattu 11.9.2019]. Saatavana: <https://journal.fi/inf/article/view/58982>
- Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjaston kokoelmapolitiikka. 5.12.2018. [Verkkosivu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjasto. [Viitattu 27.9.2019]. Saatavana: <https://kirjasto.seamk.fi/kirjastoinfo/kokoelmapolitiikka/>
- SFS-ISO 16439. 2016. Tieto ja dokumentointi. Kirjastojen vaikuttavuuden arvioinnin menetelmät ja toimenpiteet. Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto.
- Sisäministeriö. Ei päiväystä. Julkaisut. [Verkkosivu]. [Viitattu 26.10.2019]. Saatavana: <https://intermin.fi/julkaisut>
- SwePub. Ei päiväystä. About SwePub. [Verkkosivu]. Stockholm: National Library of Sweden. [Viitattu 9.9.2019]. Saatavana: <http://swepub.kb.se/help.jsp>
- Theseus. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 19.10.2019]. Saatavana: <https://www.theseus.fi/>
- Tieteellisten kirjastojen tilastotietokanta. [Verkkosivusto]. Helsinki: Kansalliskirjasto. [Viitattu 17.10.2019]. Saatavana: <https://yhteistilasto.lib.helsinki.fi/?orgs=160%2C161&years=2018&stats=3#results>
- Tunnusluvut. Ei päiväystä. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjasto. [Viitattu 27.9.2019]. Saatavana: <https://kirjasto.seamk.fi/kirjastoinfo/tunnusluvut/>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uud. laitos. Helsinki: Tammi.

- Ulkoministeriö. Ei päiväystä. Julkaisut. [Verkkosivu]. [Viitattu 26.10.2019]. Saatavana: <https://um.fi/julkaisut>
- Valtion raportointipalvelu Netra. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Helsinki: Valtiokonttori. [Viitattu 9.9.2019]. Saatavana: <https://www.netra.fi/>
- Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto. 21.8.2018. [Verkkosivu]. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. [Viitattu 27.9.2019]. Saatavana valtioneuvoston verkossa. Vaatii käyttöoikeuden.
- Valtioneuvoston julkaisutuotannon yhtenäistämistä ja mahdollista kokoamista selvittävän työryhmän loppuraportti. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. [Viitattu 27.9.2019]. Saatavana valtioneuvoston verkossa. Vaatii käyttöoikeuden.
- Valtioneuvoston kanslian tilinpäätös 2018: toimintakertomus ja tilinpäätöslaskelmat. 2019. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 8. [Viitattu 27.9.2019]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-695-9>
- Valtioneuvoston toiminta. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Valtioneuvosto. [Viitattu 4.9.2019]. Saatavana: <https://valtioneuvosto.fi/tietoa/toiminta>
- Valtioneuvoston verkkokirjakauppa. 6.3.2018. [Verkkosivu]. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. [Viitattu 27.9.2019]. Saatavana valtioneuvoston verkossa. Vaatii käyttöoikeuden.
- Valtioneuvoston yhteinen julkaisuarkisto Valto. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. [Viitattu 4.9.2019]. Saatavana: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/>
- Valtiovarainministeriö. Ei päiväystä. Julkaisut. [Verkkosivu]. [Viitattu 26.10.2019]. Saatavana: <https://vm.fi/julkaisut>
- Valto – valtioneuvoston julkaisuarkisto. 2.8.2019. Perustulokokeilun työllisyys- ja hyvinvointivaikutukset. Alustavia tuloksia Suomen perustulokokeilusta 2017–2018. [Verkkosivu]. [Viitattu 31.10.2019]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4034-5>
- Verkkoaineistojen keräyssuunnitelma 2017–2020. Ei päiväystä. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Kansalliskirjasto. [Viitattu 30.5.2019]. Saatavana: <https://www.kansalliskirjasto.fi/fi/verkkoaineistojen-kerayssuunnitelma-2017-2020>
- Verkkoaineistot. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Kansalliskirjasto, vapaakappaletoimisto. [Viitattu 30.5.2019]. Saatavana: <https://www.kansalliskirjasto.fi/fi/vapaakappaletoimisto#verkkoaineistot>

Vienonen, T. 28.3.2017. Uusi metadatasuositus julkaisuarkistojen tekstiaineistoille julkaistu. [Verkkosivu]. Helsinki: Kansalliskirjasto. [Viitattu 29.9.2019]. Saatavana: <https://www.kansalliskirjasto.fi/fi/uutiset/uusi-metadatasuositus-julkaisu-arkistojen-tekstiaineistolle-julkaistu>

Viita, S. 17.10.2019. Kommentteja kyselyyn. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Mari Myllyharju. [Viitattu 17.10.2019].

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko ministeriöiden julkaisuyhdyshenkilöille

Liite 2. Teemahaastattelurunko ammattikorkeakoulun kirjaston henkilöstölle

Liite 3. Teemahaastattelurunko Julkaisuarkisto Valtosta

Liite 4. Teemahaastattelurunko Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tietopalvelu-osaston henkilöstölle

Liite 5. Asiantuntijahaastattelu tietojärjestelmäasiantuntija Samu Viita, Kansalliskirjasto

Liite 1. Teemahaastattelurunko ministeriöiden julkaisuyhdyshenkilöille

Taustatiedot

- Minkälainen on sinun koulutustaustasi?
- Kauanko olet ollut tässä työssä?
- Oletko aiemmissa tehtävissä ollut julkaisujen kanssa tekemisissä?
- Minkälainen rooli sinulla on teidän ministeriön julkaisujen tekoprosessissa?
- Paljonko voit käyttää työajastasi julkaisuprosessiin?

Julkaisuarkisto ja metatiedot

- Ilmestyvätkö kaikki teidän ministeriön verkkojulkaisut julkaisuarkisto Valtoissa? Jos eivät, niin missä ilmestyvät?
- Onko kaikilla julkaisuilla pysyväisosoitteet?
- Kuka teillä määrittelee asiasanat julkaisuille? Käytetäänkö asiasanoihin julkishallinnon ontologiaa JUHOa?
- Kuka määrittelee muut metatiedot (julkaisun kuvailutiedot kuvailulehdelle)?

Kohderyhmät ja markkinointi

- Kenelle ministeriönne julkaisut on tehty? Kuka on niiden kohderyhmänä?
- Miten ja missä ministeriönne julkaisuja markkinoidaan?

Löydettävyys, käytettävyys ja houkuttelevuus

- Miten arvioit, että ministeriöiden sarjajulkaisuja etsivät henkilöt löytävät ne? Entä 10 vuoden päästä?
- Arvioi ministeriöiden julkaisujen
  - Käytettävyys (PDF-tiedosto)
  - Houkuttelevuus
  - Tunnettavuus

Kehittäminen

- Miten avointa julkaisemista voitaisiin edistää ministeriöissä?
- Mitä esteitä sille on?
- Mitä kehittämisideoita sinulla on valtioneuvoston julkaisuprosessiin?
- Mitä kehittämisideoita sinulla on julkaisuarkisto Valtoon?

Muuta kommentoitavaa?

Liite 2. Teemahaastattelurunko ammattikorkeakoulun kirjaston henkilöstölle

Taustatiedot

- Minkälainen on sinun koulutustaustasi?
- Kauanko olet ollut tässä työssä?
- Oletko aiemmissa tehtävissä ollut julkaisujen kanssa tekemisissä?
- Minkälainen rooli sinulla on teidän kirjastossa julkaisujen kanssa?
- Miten tuttuja sinulle ovat ministeriön julkaisut?

Julkaisuarkisto ja metatiedot

- Onko julkaisuarkisto Valto sinulle tuttu?
- Arvioi, että miten ministeriöiden julkaisut on asiasanoitettu Valtoon? Entä muut metatiedot?

Kohderyhmät ja markkinointi

- Arvioi kenelle ministeriön julkaisut on tehty? Kuka on niiden kohderyhmänä?
- Oletko nähnyt niiden markkinointia? Jos, niin missä?
- Nostatteko itse omissa julkaisumarkkinoinnissa ministeriön julkaisuja esiin?

Löydettävyys, käytettävyys ja houkuttelevuus

- Miten hyvin ministeriöiden avoimet julkaisut löytyvät mielestäsi verkosta?
- Arvioi miten teidän asiakkaat (opiskelijat ja opettajat) tuntevat ministeriöiden julkaisut?
- Arvioi miten teidän asiakkaat (opiskelijat ja opettajat) löytävät ministeriöiden julkaisut?
- Arvioi ministeriöiden julkaisujen
  - Käytettävyys (PDF-tiedosto)
  - Houkuttelevuus
  - Tunnettavuus

Kirjaston kokoelmatyö ja avoimet julkaisut

- Mitä haasteita ja ongelmia näet ministeriöiden avoimissa julkaisuissa oman kirjaston kokoelmatyöhön?
- Kuvaillaanko teidän kirjastotietokantaan ministeriöiden julkaisuja?

Kehittäminen

- Arvioi, että miten avointa julkaisemista voitaisiin edistää ministeriöissä?
- Mitä esteitä sille on?
- Mitä kehittämisideoita sinulla on julkaisuarkisto Valtoon?

Muuta kommentoitavaa?

Liite 3. Teemahaastattelurunko julkaisuarkisto Valtosta

Taustatiedot

- Minkälainen on sinun koulutustaustasi?
- Kauanko olet ollut tässä työssä?
- Oletko aiemmissa tehtävissä ollut julkaisujen kanssa tekemisissä?
- Minkälainen rooli sinulla on ministeriöiden julkaisujen tekoprosessissa?
- Paljonko voit käyttää työajastasi julkaisuprosessiin?

Kohderyhmät ja markkinointi

- Kenelle ministeriön julkaisut on tehty? Kuka on niiden kohderyhmänä?
- Miten ja missä ministeriöiden julkaisuja markkinoidaan?

Julkaisuarkisto ja metatiedot

- Kuka määrittelee asiasanat julkaisuille? Käytetäänkö asiasanoihin julkishallinnon ontologiaa JUHOa?
- Kuka määrittelee muut metatiedot?
- Miten kattavasti Kansalliskirjaston metadatasuosituksia käytetään Valtossa?
- Valton ominaisuudet/toiminnallisuudet tulevaisuudessa?
- Mihin ongelmiin on törmätty ja mitä esteitä on voitettu?

Löydettävyys, käytettävyys ja houkuttelevuus

- Arvioi, miten hyvin ministeriöiden avoimia julkaisuja etsivät henkilöt löytävät ne? Entä 10 vuoden päästä?
- Arvioi ministeriöiden julkaisujen
  - Käytettävyys (PDF-tiedosto)
  - Houkuttelevuus
  - Tunnettavuus

Kehittäminen

- Miten avointa julkaisemista voitaisiin edistää ministeriöissä?
- Mitä esteitä sille on?
- Mitä kehittämissideoita sinulla on valtioneuvoston julkaisuprosessiin?
- Mitä kehittämissideoita sinulla on julkaisuarkisto Valtoon?

Muuta kommentoitavaa?

Liite 4. Teemahaastattelurunko Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tietopalvelu-osaston henkilöstölle

Taustatiedot

- Minkälainen on sinun koulutustaustasi?
- Kauanko olet ollut tässä työssä?
- Oletko aiemmissa tehtävissä ollut julkaisujen kanssa tekemisissä?
- Minkälainen rooli sinulla on THL:n julkaisujen tekoprosessissa?
- Paljonko voi käyttää työajastasi julkaisuprosessiin?

Kohderyhmät ja markkinointi

- Kenelle THL:n julkaisut on tehty? Kuka on niiden kohderyhmänä?
- Miten ja missä THL:n julkaisuja ja julkaisuarkisto Julkaria markkinoidaan?

Julkaisuarkisto ja metatiedot

- Missä THL:n avoimen lähteen julkaisut julkaistaan? Ilmestyykö niitä julkaisuarkiston ulkopuolella?
- Onko kaikilla THL:n julkaisuilla pysyväisosoite?
- Kuka määrittelee asiasanat julkaisuille? Mitä asiasanastoa tai ontologiaa käytätte?
- Miten kattavasti Kansalliskirjaston metadatasuosituksia käytetään Julkariissa?

Löydettävyys, käytettävyys ja houkuttelevuus

- Miten arvioit, että THL:n julkaisuja etsivät henkilöt löytävät ne? Entä 10 vuoden päästä?
- Arvioi THL:n julkaisujen
  - Käytettävyys (PDF-tiedosto, joku muu?)
  - Houkuttelevuus
  - Tunnettavuus

Kehittäminen

- Onko julkaisuarkisto Valto sinulle tuttu?
- Arvioi miten avointa julkaisemista voitaisiin edistää ministeriöissä?
- Mitä esteitä sille on?
- Mitä kehittämisideoita sinulla on valtioneuvoston julkaisuprosessiin?
- Mitä kehittämisideoita sinulla on julkaisuarkisto Valtoon?
- Muuta kommentoitavaa?

Liite 5. Asiantuntijahaastattelu tietojärjestelmäasiantuntija Samu Viita, Kansalliskirjasto

- Minkälainen rooli sinulla on julkaisuarkistojen kanssa?
- Arvio miten hyvin eri organisaatioissa tunnetaan ja käytetään Kansalliskirjaston metadatasuositusta?
- Miten metadatasuositusta markkinoidaan julkisen hallinnon organisaatioille?
- Onko Valton julkaisujen metatietoja mahdollisuus saada Melindaan siten, että ne menisivät sinne automaattisesti?
- Onko Valton julkaisujen metatietoja mahdollisuus saada Finnaan siten, että ne menisivät sinne automaattisesti? Onko Finna-kirjastoilla mahdollisuus poimia niistä vain osa omaan Finnaansa?
- Miten sinun mielestäsi julkaisuarkisto Valtoa kannattaisi kehittää?
- Muuta kommentoitavaa?